

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Ταξιδεύοντας με τη γοργόνα»

ΑΘΗΝΑ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνι 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ταξιδεύοντας με τη γοργόνα

Δημιουργός

Γιαννοπούλου Αθηνά

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Ιούλιος 2013

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Οκτώ (8) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα προβολών, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Facebook.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας και με τον συνδυασμό μεθόδων διδασκαλίας (κατευθυνόμενος διάλογος, μετωπική διδασκαλία). Απαιτείται, επίσης, ο εκπαιδευτικός να έχει τη δυνατότητα δημιουργίας και διαχείρισης ομάδας στο κοινωνικό δίκτυο Facebook. Οι μαθητές πρέπει (α) να έχουν άποψη για τα χαρακτηριστικά της νεωτερικής ποίησης, κυρίως για το ζήτημα της

λειτουργίας των συμβόλων, συνθήκη εφικτή, καθώς στην Α΄ Λυκείου σύμφωνα με το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών προβλέπεται η διδασκαλία της μετάβασης της ποίησης από την παράδοση στον μοντερνισμό, (β) να έχουν γνώση προγραμμάτων του Η/Υ όπως το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), το πρόγραμμα δημιουργίας ψηφιακού κολάζ (Photo Collage), κατασκευής ψηφιακής ταινίας (Movie Maker), την εφαρμογή δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου (Flipsnack), τη δυνατότητα αξιοποίησης του διαδικτύου (Internet) μέσω της αναζήτησης και χρήσης του προσφερόμενου διαδικτυακού υλικού καθώς και τη δυνατότητα να διαχειρίζονται το εικονικό προφίλ τους στο κοινωνικό δίκτυο Facebook. Όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή, η σχολική μονάδα πρέπει να διαθέτει εργαστήριο πληροφορικής με έξι (6) Η/Υ –έναν για κάθε ομάδα εργασίας μαθητών και έναν για τον εκπαιδευτικό– καθώς και αίθουσα προβολών εξοπλισμένη με Η/Υ, με πρόσβαση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα, ώστε κατά την υλοποίηση της Α΄ και Γ΄ φάσης να μην είναι αναγκαία η μετακίνηση των μαθητών στο εργαστήριο πληροφορικής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πρωτεύον ζητούμενο του σεναρίου είναι να εξοικειωθούν οι μαθητές με τη διαδικασία ανάγνωσης των συμβόλων στην ποίηση –στον βαθμό που είναι αυτό εφικτό– εκλαμβάνοντάς την (τη διαδικασία) ως μια απόπειρα προσέγγισης ενός «άλλου» (οπωσδήποτε όχι «νεκρού» ή εξωγήινου) κόσμου που δημιουργεί εκ νέου την πραγματικότητα με γλωσσικά σημεία επιφορτισμένα συνυποδηλωτικά. Παράλληλα, επιδιώκεται να αντιληφθούν οι μαθητές ότι η σημασιοδότηση του ίδιου

σημαίνοντος συναρτάται με τα διαφορετικά ιστορικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα στα οποία παράγεται το κείμενο, ποιητικό ή άλλο.

Η γοργόνα αποτελεί το παράδειγμα-πεδίο εφαρμογής ως προς το οποίο θα κληθούν οι μαθητές να μελετήσουν πώς ένας όρος εμφανίζεται εμπορούμενος από ποικίλες νοηματικές αποχρώσεις σε διαφορετικά περιβάλλοντα-ποιήματα. Με αφετηρία τη μορφή της γοργόνας στον διαδεδομένο λαϊκό θρύλο που προσέδωσε εθνικές διαστάσεις στον συμβολισμό της, οι μαθητές ελέγχουν περιπτώσεις συμβολικής λειτουργίας της σε ποιητικά έργα της γενιάς του '30 και διαπιστώνουν πώς μία λέξη φορτίζεται συνυποδηλωτικά με διαφορετικό περιεχόμενο από ποιητές της ίδιας γενιάς ή ακόμη και από τον ίδιο ποιητή. Δοκιμάζουν να ανιχνεύσουν τα σύμβολα, συσχετίζοντάς τα με την ιστορική και τη λογοτεχνική πραγματικότητα της συγγραφής και «ενσωματώνοντας» ταυτόχρονα στην ανάγνωση τις ορίζουσες της δικής τους ταυτότητας. Καίριο ρόλο στη διαδικασία αυτή επέχει η αξιοποίηση του κοινωνικού δικτύου Facebook μέσα από το οποίο οι ομάδες εργασίας των μαθητών, υιοθετώντας εικονικές ταυτότητες, εμβαθύνουν στην ανάγνωση των συμβολισμών που φέρει η γοργόνα στα συγκεκριμένα ποιήματα. Τέλος, οι μαθητές μέσα από την επαφή με σύγχρονες εκδοχές του συγκεκριμένου συμβόλου καταθέτουν τις σκέψεις τους αναφορικά με τη νοηματική φόρτιση και την αξιοποίηση της συμβολικής διάστασης της γοργόνας στη δική τους χρονική εγγύτητα, επενδύοντάς τες με τη δημιουργική σφραγίδα τους. Στην εκπόνηση του σεναρίου οι μαθητές συμμετέχουν τόσο σε ομαδικές δραστηριότητες μέσα από τις οποίες αξιολογείται ο βαθμός συνεργασίας όλων και η συνεισφορά του κάθε μέλους στην ομάδα, ενώ αναλαμβάνουν και ατομικές εργασίες που επιτρέπουν τη διαπίστωση της προσωπικής πρόσληψης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η «λεπτή» σχέση της ποίησης και του πραγματικού κόσμου δε μας επιτρέπει να αντιμετωπίσουμε στον ποιητικό λόγο το σημαίνον «σαν ένα αδειανό καυκί, ένα

καθάρια και υλικά ηχητικό περίβλημα (Γ. Σεφέρης)». Ασφαλώς η αποκωδικοποίηση των μηχανισμών της γλώσσας του ποιητή, μιας γλώσσας που αποκαλύπτει το «χώνεμα» του ρυθμού του κόσμου μέσα από ένα οργανωμένο σύστημα γλωσσικών σημείων και συμβόλων, δεν είναι μία αβασάνιστη διαδικασία αλλά προϋποθέτει αρχικά να ενσκήψει ο αναγνώστης στην ιστορικότητα της συγγραφής. Το ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο γεννήθηκε ένα ποίημα καθοδηγεί σημαντικά – χωρίς όμως να δεσμεύει– τον αναγνώστη στην πρόσληψη του κειμένου και στην ανίχνευση των όρων που αξιοποιούνται συμβολικά. Καθώς όμως η παραδοσιακή διδασκαλία της λογοτεχνίας κάνει την ποίηση να φαντάζει σαν ένας τόπος μεστός ανωτέρων μεν αισθημάτων και νοημάτων, σκοτεινών δε και απροσπέλαστων, αναδεικνύεται η ανάγκη ο εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει το «ρεπερτόριο» της τεχνολογίας, για να φέρει την ερμηνεία της ποίησης και των συμβόλων της κοντά στις προσλαμβάνουσες των μαθητών. Στο συγκεκριμένο σενάριο, παράλληλα με την προτεινόμενη διαδικασία ανάγνωσης των ποιητικών συμβόλων, οι μαθητές διαπιστώνουν ότι στην ποίηση οι λέξεις και οι όροι δεν είναι άπαξ σημασιοδοτημένοι αλλά είναι «ανοιχτοί» στη νοηματική φόρτιση που επιθυμούν οι ποιητές.

Σε αυτό το πλαίσιο στοχοθεσίας επιλέχτηκε το σύμβολο της γοργόνας γιατί, αν και ανάγει την καταγωγή του σε αρχέγονους μύθους, αποτελεί μόνιμα «δροσερό» θέμα με πληθωρική παρουσία στην προφορική παράδοση και τη λαϊκή τέχνη και προσφιλές μοτίβο στη λογοτεχνία. Οι μαθητές μέσα από τη «συνάντησή» τους με τη γοργόνα σε ποιητικά κείμενα της γενιάς του '30 κατανοούν πως το σημασιολογικό φορτίο του συγκεκριμένου συμβόλου δεν είναι μονοσήμαντο αλλά αντανακλά τις περιστάσεις της συγγραφής σε κάθε περίπτωση. Γνωρίζοντας σύγχρονες όψεις της γοργόνας σε κείμενα μη ποιητικά και έργα τέχνης, οι μαθητές διαπιστώνουν τη συνέχεια της παρουσίας της ακόμη και σε εποχές απομυθοποίησης, στοχάζονται για την αξιοποίηση του συμβολισμού της, αποκωδικοποιώντας το πολιτισμικό πλαίσιο της δικής τους χρονικής εγγύτητας. Στην επίτευξη αυτών των στόχων συμβάλλουν η εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου και η αξιοποίηση των Νέων

Τεχνολογιών, καθώς οι μαθητές συνδιαλέγονται δημιουργικά στο πλαίσιο της ομάδας και της τάξης.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν ότι η λαϊκή προφορική παράδοση ως αναπόσπαστο τμήμα του ελληνικού πολιτισμού τροφοδοτεί και εμπνέει αενάως την ποίηση και άλλες μορφές τέχνης.
- Να αντιληφθούν ότι ο ελληνικός πολιτισμός μέσω της βίωσης της παράδοσης καταφέρνει τη συνύπαρξη του παρελθόντος και του παρόντος.
- Να διαπιστώσουν ότι τα σύμβολα στην τέχνη μετουσιώνονται και μετακινούνται ευέλικτα, ώστε να ανταποκρίνονται στις ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες.
- Να στοχαστούν για τον ρόλο της ποίησης στην προσπάθεια συνειδητοποίησης των κοινωνικών-πολιτισμικών προβλημάτων κάθε εποχής.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η μυθοποίηση υφίσταται ακόμη και σε περιόδους ορθολογισμού.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να κατανοήσουν ότι η ποίηση δεν αντιμετωπίζει τη λέξη ως ηχητική και οπτική αποτύπωση μόνο αλλά ως μέσο ερμηνείας του κόσμου, σύμφωνα με την ευαισθησία του ποιητή.
- Να διαπιστώσουν ότι μία λέξη επιδέχεται ποικιλία σημαινομένων από τους ποιητές της ίδιας γενιάς ή ακόμη και από τον ίδιο ποιητή.
- Να συσχετίσουν το ποιητικό κείμενο με τα ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα της εποχής, αξιοποιώντας τις ιστορικές τους γνώσεις.

- Να κατανοήσουν ότι η σχετικότητα της ερμηνευτικής προσέγγισης στην ποίηση εναπόκειται στην ταυτότητα του αναγνώστη.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι μια λέξη-εικόνα που νοηματοδοτείται συμβολικά δε νοείται ανεξάρτητα αλλά λειτουργεί σε ένα σύστημα συμβολισμών.
- Να αντιληφθούν ότι το ποίημα δεν είναι μια κατασκευή εκ του προχείρου και ότι ως τελική κατασκευή αποτυπώνει την προσπάθεια του δημιουργού να ντύσει την ευαισθησία του με το ιδανικό, κατά την κρίση του, ποιητικό ρήμα.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- Να προσεγγίζουν τους όρους-σύμβολα στην ποίηση.
- Να διαβάζουν τη φωνή του ποιητή ως φωνή μιας εποχής που ο αναγνώστης μπορεί να ακούσει μόνο αν γνωρίζει το ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο.
- Να συνειδητοποιούν τη συμβολή των ΤΠΕ στην επαφή τους με την ποίηση.
- Να προσέρχονται στην ανάγνωση της ποίησης γνωρίζοντας ότι η ταυτότητά τους επηρεάζει την πρόσληψή της.
- Να γράφουν κείμενα προσαρμοσμένα υφολογικά και λεκτικά στο ζητούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Διδακτικές πρακτικές

Η συγκεκριμένη πρόταση στηρίζεται σε συνδυασμό διδακτικών πρακτικών. Στην Α' φάση ακολουθείται η μετωπική διδασκαλία και ο κατευθυνόμενος διάλογος, καθώς ο εκπαιδευτικός ενημερώνει και επιχειρεί να ενεργοποιήσει τους μαθητές σχετικά με το αντικείμενο μελέτης και να φέρει το γνωστικό αντικείμενο κοντά στις προσλαμβάνουσες και τις εμπειρίες τους. Στη Β' φάση ακολουθείται η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, γιατί επιδιώκεται ο μαθητής να έχει ενεργητικό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης και να συν-εργαστεί μέσα στην ομάδα και στην τάξη με την υποστήριξη φύλλων εργασίας. Οι μαθητές επικοινωνούν και συνεργάζονται στον φυσικό χώρο του εργαστηρίου της πληροφορικής αλλά και στο κοινωνικό δίκτυο

Facebook, που επιτρέπει τη συγγραφή των κειμένων ως αποτέλεσμα συμμετοχικών και συνεργατικών διαδικασιών (Παυλίδου 2010), ενώ ο εκπαιδευτικός ακολουθεί και ενθαρρύνει τα βήματά τους. Στην Γ' φάση οι μαθητές, με αφορμή σύγχρονες προεκτάσεις και εκδοχές του θέματος με το οποίο ασχολήθηκαν, διαλέγονται στο πλαίσιο της τάξης και παράγουν πολυτροπικό κείμενο.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η μορφή της γοργόνας «ανοίγει» ένα ευρύ φάσμα μελέτης συμβολισμών, καθώς διαρκώς μετασχηματιζόμενη διαπερνά τον ελληνικό πολιτισμό με ποικίλες παρουσίες, άλλοτε στοιχείο της λαϊκής μυθολογίας, άλλοτε φιγούρα σε έργα εγνωσμένης καλλιτεχνικής αξίας, άλλοτε εθνικών διαστάσεων σύμβολο, άλλοτε σύμβολο αισθησιασμού. Προσεγγίζοντάς την οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη συνέχεια του εθνικού πολιτισμού μέσα από τη γονιμοποιό επίδραση του παρελθόντος, που εκπροσωπείται από τον θρύλο και τη λαϊκή τέχνη, στο παρόν, είτε με την έννοια της πιο προσιτής χρονικά σε αυτούς ποιητικής δημιουργίας είτε σε άλλες μορφές τέχνης. Θα μπορέσουν ακόμη να διαπιστώσουν τις συμβολικές προεκτάσεις και τους μετασχηματισμούς μέσα από τους οποίους η μορφή της γοργόνας –στη θέση της μπορεί να βρεθεί οποιοδήποτε σύμβολο στιγματίζει την ελληνική «μυθολογία»– ταξιδεύει στον χρόνο φορτωμένη σε κάθε περίπτωση ένα διαφορετικό σημασιολογικό φορτίο. Από την άποψη αυτή έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το πώς ο ποιητής, εισπράττοντας την «ανάσα» του περιβάλλοντος, μεταχειρίζεται τη γοργόνα ως σύμβολο και παρουσία.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σχολικό βιβλίο των *Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* στη Β' Λυκείου ανθολογούνται έργα ποιητών της γενιάς του '30. Η γενιά αυτή επηρεάστηκε από τα λογοτεχνικά ρεύματα του συμβολισμού και του υπερρεαλισμού, στα οποία η χρήση συμβόλων είναι πληθωρική. Στο παρόν σενάριο οι μαθητές ιχνηλατούν την παρουσία

της γοργόνας σε ποιήματα του Γ. Ρίτσου, του Γ. Σεφέρη, του Ο. Ελύτη, του Ν. Καββαδία, ποιητών της γενιάς αυτής, και διαπιστώνουν το συμβολικό φορτίο της μέσα από τη λειτουργία της σε ένα σύστημα συμβόλων.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο συγκεκριμένο σενάριο οι ΤΠΕ εμπλουτίζουν το μάθημα με οπτικοακουστικό υλικό (κείμενα, τραγούδια, εικόνες), αξιοποιούνται ως εργαλεία που εξυπηρετούν την αναζήτηση και συλλογή πληροφοριών μέσω της κατευθυνόμενης και ελεύθερης πλοήγησης στο διαδίκτυο, αναδεικνύουν την κατασκευαστική πλευρά της λογοτεχνίας και τη δημιουργική έκφραση των μαθητών μέσω της κατασκευής απλών και πολυτροπικών κειμένων. Η συνεργασία των μαθητών στο κοινωνικό δίκτυο Facebook μέσα από τη δημιουργία ομάδας, στην οποία μετέχει ενεργά και ο εκπαιδευτικός, δημιουργεί νέους όρους στην αλληλεπίδραση των μαθητών με το κείμενο, εμπνέει στους μαθητές θετική στάση απέναντι στη λογοτεχνία και οριοθετεί για τον εκπαιδευτικό έναν ρόλο συνεργάτη-συμπαραστάτη των ομάδων εργασίας στη συγγραφή κειμένων και τη διαπραγμάτευση των πληροφοριών.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Οδυσσέας Ελύτης, «[Τα τζιτζίκια](#)». *Τα ρω του έρωτα*, 29. Αθήνα: Ύψιλον, 1986.

Νίκος Καββαδίας, «[Έχω μια πίπα](#)». *Μαραμπού*, 24. Αθήνα: Άγρα, 1990.

Ανδρέας Καρκαβίτσας, «[Η γοργόνα](#)». *Τα λόγια της πλώρης*, 195-200. Αθήνα: Νεφέλη, 1991.

Γιάννης Ρίτσος, «[Ρωμιοσύνη](#)». Αθήνα: Κέδρος, 1997.

Γιώργος Σεφέρης, «[Λεωφόρος Συγγρού, 1930](#)». *Ποιήματα*, 85. Αθήνα: Ίκαρος, 1989.

Γιώργος Σεφέρης, «[Ο Μαθιός Πασκάλης ανάμεσα στα τριαντάφυλλα](#)», 155. *Ποιήματα*. Αθήνα: Ίκαρος, 1989.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Ανδριανού, Έλ. 2010. [Θεατρικά στοιχεία στο Μαραμπού του Νίκου Καββαδία](#). *Ελευθεροτυπία*, 27-11-2010.

Ελύτης, Οδ. 1995. [Δήλωση του '66](#). *Εν λευκώ*, 207. Αθήνα: Ίκαρος.

Μαργαρίτη, Φ. 2011. [Η «ανακάλυψη» της Συγγρού και η γενιά του '30](#). *Το Βήμα*, 23-10-2005.

Πολίτης, Ν. 1904. [Οι αδερφάδες του Μεγάλου Αλεξάνδρου](#). *Παραδόσεις*, τ. Α', 387-388. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Σεφέρης, Γ. 1993. [Κυριακή 26 Οκτώβρη 1941 \(απόσπασμα\)](#). *Μέρες Δ'*, 146. Αθήνα: Ίκαρος.

Spanos, W. V. 1975. [Το ύφος ως ιστορική μνήμη στη Ρωμιοσύνη του Γιάννη Ρίτσου](#).

Μτφρ. Ρούλα Κακλαμανάκη. *Γιάννης Ρίτσος. Μελέτες για το έργο του*, 83-84, 89-90, 94, 101-102. Αθήνα: Διογένης.

Βίντεο

[Εποχές και συγγραφείς-Οδυσσεάς Ελύτης](#) [32:30-35:40] [πηγή: You Tube]

[Μηχανή του χρόνου-Νίκος Καββαδίας](#) [2:00-5:00] [πηγή: You Tube]

Τραγούδι

«[Δεν ήταν νησί](#)» από τον δίσκο *Μάνος Χατζηδάκης-4 θεατρικοί μύθοι*, στίχοι: Νίκος Καζαντζάκης, μουσική: Μάνος Χατζηδάκης, ερμηνεία: Μανόλης Λυδάκης, Σείριος, 2006.

Ιστοσελίδες

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: [2009-Γιάννης Ρίτσος: εκατό χρόνια από τη γέννησή του](#), [2010-Νίκος Καββαδίας: εκατό χρόνια από τη γέννησή του](#)

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: [Ηλεκτρονικός Κόμβος](#)

Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα: [Ανεμόσκαλα](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση- πριν από την ανάγνωση: δύο (2) διδακτικές ώρες, αίθουσα προβολών

Την πρώτη ώρα της Α' φάσης ανακοινώνεται στους μαθητές ο τίτλος και το θέμα του σεναρίου που πρόκειται να υλοποιήσουν. Αναδεικνύεται ο συσχετισμός του με τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στη Β' Λυκείου, στην οποία οι μαθητές αναμένεται να εξοικειωθούν με τη διαδικασία αποκωδικοποίησης των ποιητικών συμβόλων, που υπάρχουν σε αφθονία σε ποιήματα της γενιάς του '30. Ευνοϊκή συνθήκη για την υλοποίηση του σεναρίου αποτελεί το γεγονός ότι οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τα χαρακτηριστικά της νεότερης ποίησης από τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην Α' Λυκείου. Επισημαίνεται ακόμη ότι το σενάριο, όπως καταδεικνύεται από τον τίτλο του, έχει τη μορφή μιας ταξιδιωτικής περιήγησης στον κόσμο της γοργόνας, από το άχρονο του θρύλου στην εγγύς χρονική πραγματικότητα.

Στη φάση αυτή (ειδικός τίτλος: Η γοργόνα ταξιδεύει τον Μέγα Αλέξανδρο) εκπαιδευτικός και μαθητές περιηγούνται στον κόσμο του θρύλου και των προεκτάσεών του. Ο εκπαιδευτικός σε πρότερη φάση έχει κατασκευάσει παρουσίαση με το πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων (PowerPoint), επιλέγοντας ένα template που εξυπηρετεί την προοπτική του τίτλου. Η παρουσίαση είναι δομημένη με τέτοιον τρόπο, ώστε να υποστηρίζει τις ενέργειες του εκπαιδευτικού και να πλαισιώνει τον κατευθυνόμενο διάλογο.

Δίνεται στους μαθητές [φύλλο εργασίας](#), ατομικό και κοινό για όλους, στο οποίο καταγράφονται όλες οι προβλεπόμενες για τη φάση αυτή δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός διαβάζει αρχικά το διήγημα «[Η γοργόνα](#)» (από τη συλλογή του Α. Καρκαβίτσα *Τα λόγια της πλώρης*) που αποτελεί τη λογοτεχνοποίηση που παρακολουθεί πιστά τη λαϊκή παράδοση, κατά την οποία η γοργόνα, ως αδερφή του Μέγα Αλέξανδρου, καταδιωκόμενη από τις τύψεις τριγυρνά στα πέλαγα και ρωτάει τους ναυτικούς αν ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος. Ο εκπαιδευτικός ανιχνεύει πόσο οικειωμένοι είναι οι μαθητές με τη συγκεκριμένη λαϊκή αφήγηση, αν γνωρίζουν άλλες εκδοχές της, αν εντοπίζουν σε αυτήν την προβολή μιας συλλογικής επιθυμίας

και ενός συλλογικού φόβου στην ιστορική πορεία του ελληνισμού. Στη συνέχεια οι μαθητές ακούνε από τον δικτυακό τόπο komvos.edu.gr την παραλλαγή του μύθου από τον δήμο Φελλόης των Καλαβρύτων. Η ευελιξία ενός θαλασσινού κατά βάση μύθου ώστε να προσαρμόζεται στα δεδομένα μιας ορεινής περιοχής και η αξιοποίηση του τοπικού ιδιώματος αναδεικνύουν πόση γοητεία ασκεί το δυσπόστατο αυτό πλάσμα στη φαντασία του λαού και πόσο στενά συνυφασμένη είναι η παρουσία του με την ιστορική πορεία του Ελληνισμού.

Στην επόμενη δραστηριότητα ελέγχεται η συναισθηματική ανταπόκριση των μαθητών στο σύμβολο της θρυλικής γοργόνας. Οι μαθητές ακούνε το τραγούδι «Δεν ήταν νησί», μια σύνθεση στίχων από το μυθιστόρημα *Καπετάν Μιχάλης* του Ν. Καζαντζάκη που μελοποίησε ο Μάνος Χατζηδάκης, και καλούνται να μιλήσουν για τα συναισθήματα που εγείρει στην ψυχή τους η μελοποίηση του τραγουδιού και το συνταίριασμα των μουσικών ήχων με τη συμβολική διάσταση που απέδωσαν στη γοργόνα. Προκειμένου να έχουν οι μαθητές εποπτική παράσταση του μύθου ή επιμέρους στοιχείων του, ο εκπαιδευτικός προβάλλει ικανό αριθμό έργων τέχνης, ανώνυμων και επώνυμων δημιουργών, και προτρέπει τους μαθητές να σχολιάσουν σε κάθε περίπτωση τα μορφικά χαρακτηριστικά της γοργόνας, τον βαθμό σύγκλισης ή απόκλισης από την διαδεδομένη λαϊκή παράδοση, για να καταλήξουν στην δύναμη της τέχνης να αποδεσμεύει τις μορφές και τα αντικείμενα από τον μονοδιάστατο συμβολισμό.

Σε επίπεδο ατομικής εργασίας οι μαθητές αναλαμβάνουν να διηγηθούν (σε γραπτό λόγο) ως βιωμένη εμπειρία τη συνάντησή τους με τη γοργόνα. Αν και τους παρέχεται η ελευθερία να μεταπλάσουν τον μύθο, κατά τη βούλησή τους, τίθεται ως περιορισμός να αφηγηθούν την ιστορία υιοθετώντας τους υφολογικούς και λεκτικούς κανόνες της γλώσσας των νέων, στον βαθμό ασφαλώς που την χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους. Η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται στη δημιουργική έκφραση των μαθητών, καταδεικνύει με ποιον τρόπο οι έφηβοι μαθητές προσλαμβάνουν το προϊόν της μυθοπλαστικής φαντασίας του λαού, και μάλιστα σε εποχές

ορθολογισμού, και το προσαρμόζουν στα οικεία τους δεδομένα. Η εργασία υλοποιείται στο σπίτι και αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης των μαθητών κατά την Α΄ φάση του σεναρίου.

Τη δεύτερη ώρα της Α΄ φάσης παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης ενδεικτικά κάποιες από τις εργασίες των μαθητών και προκαλείται συζήτηση-αποτίμηση της συγγραφικής τους εμπειρίας· αν αντιμετώπισαν το αφηγηματικό υλικό μόνο ως φαντασική κατάσταση ή αξιοποίησαν τον συμβολισμό του, πώς «κατακάθισε» ο θρύλος στην ψυχή τους, αν το υφολογικό και λεκτικό πλαίσιο δυσχέρανε ή εξυπηρέτησε τη διήγησή τους. Τα τελευταία δέκα λεπτά αυτής της ώρας οι μαθητές χωρίζονται σε πέντε (5) ομάδες, μέσα από κάποια παιγνιώδη δραστηριότητα.

Β΄ φάση-κατά την ανάγνωση: τέσσερις (4) διδακτικές ώρες, εργαστήριο πληροφορικής (φυσικός), Facebook(εικονικός)

Στη Β΄ φάση οι μαθητές συνεργάζονται με την υποστήριξη φύλλων εργασίας στον φυσικό χώρο του εργαστηρίου πληροφορικής και στον εικονικό χώρο του κοινωνικού δικτύου Facebook. Τα φύλλα εργασίας υπάρχουν αποθηκευμένα σε ψηφιακή μορφή στον κοινό φάκελο και η επεξεργασία τους θα γίνει ηλεκτρονικά. Επίσης, στον κοινό φάκελο θα αποθηκεύονται από τις ομάδες εργασίας άλλα παράγωγα που προβλέπεται να εκπονηθούν ανεξάρτητα από το φύλλο εργασίας.

Για την κατασκευή των φύλλων εργασίας αξιοποιήθηκαν τα εξής ποιήματα (ή μέρη ποιημάτων): (1) «[Ρωμιούνη](#)» (απόσπασμα από την γ΄ ενότητα) του Γ. Ρίτσου, (2) «[Τα τσιτζίκια](#)» από τη συλλογή *Τα ρω του έρωτα* του Ο. Ελύτη, (3) «[Λεωφόρος Συγγρού, 1930](#)» από τη συλλογή *Τετράδιο γυμνασμάτων* του Γ. Σεφέρη, (4) «[Ο Μαθιός Πασκάλης ανάμεσα στα τριαντάφυλλα](#)» από τη συλλογή του Γ. Σεφέρη *Ημερολόγιο καταστρώματος, Α΄*, (5) «[Έχω μια πίπα](#)» από τη συλλογή *Μαραμπού* του Ν. Καββαδία. Κάθε ομάδα με τις οδηγίες πλεύσης του φύλλου εργασίας ακολουθεί τη γοργόνα που ταξιδεύει, σταματά σε έναν σταθμό-ποίημα του ταξιδιού της και επιχειρεί να επικοινωνήσει με τον συμβολισμό της.

Την πρώτη ώρα της Β΄ φάσης οι μαθητές κάθονται ανά ομάδα σε έναν από τους Η/Υ του εργαστηρίου πληροφορικής και μελετούν τις δραστηριότητες που υποδεικνύονται στο φύλλο εργασίας που αφορά την ομάδα τους. Τους επισημαίνεται ότι στη διάρκεια αυτής της ώρας πρέπει να διεκπεραιώσουν τις προβλεπόμενες δραστηριότητες, προκειμένου την επόμενη ώρα να προχωρήσουν στη διαμόρφωση εικονικού προφίλ στο Facebook και στη μεταξύ τους επικοινωνία.

Η πρώτη ομάδα αναλαμβάνει την ανάγνωση της γοργόνας που εμφανίζεται στην τρίτη ενότητα της ποιητικής σύνθεσης «Ρωμιοσύνη» του Γ. Ρίτσου. Αρχικά, οι μαθητές μέσω της υποδεικνυόμενης πορείας εντοπίζουν στον διαδικτυακό τόπο του Σπουδαστηρίου του Νέου Ελληνισμού το απόσπασμα που τους ενδιαφέρει, το αντιγράφουν και το αποθηκεύουν, για να το αξιοποιήσουν σε επόμενη δραστηριότητα. Από τον διαδικτυακό τόπο του E.K.E.BI και από τον ιστότοπο ritsos.ekebi.gr, που δημιούργησε το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου για το έτος Ρίτσου (2009), πληροφορούνται για τη ζωή και το έργο του ποιητή και αντλούν υλικό χρήσιμο για την προσέγγιση του αποσπάσματος που μελετούν. Μέσα από αυτήν τη διαδρομή αναμένεται να αντιληφθούν οι μαθητές ότι ο ποιητής Γ. Ρίτσος δεν επικοινωνεί με την εποχή του μόνο ως παρατηρητής των τεκταινομένων αλλά μετέχοντας ο ίδιος «οργανικά» στο συλλογικό βίωμα και εντάσσοντας σε αυτό και το προσωπικό του βίωμα αναλαμβάνει τον ρόλο του καθοδηγητή της κοινωνίας συντονίζοντας τη φωνή και το έργο του με τον σφυγμό της. Επιπλέον, έχοντας άποψη για το πώς αντιλαμβάνεται ο ποιητής τη «Ρωμιοσύνη», τον ελληνικό κόσμο, προχωρούν στη χαρτογράφηση των χαρακτηριστικών του μέσα από την ερμηνευτική προσέγγιση συγκεκριμένων στίχων. Στο σύστημα συμβόλων και αξιών που οι μαθητές διαμορφώνουν επιχειρούν να κατανοήσουν το ειδικό φορτίο της κόκκινης γοργόνας, την οργανική της ένταξη στην κατά τον ποιητή μυθολογία του ελληνικού λαού που αρνείται να «προδώσει την ταυτότητά του στις επιθέσεις κάθε μορφής».

Έχοντας πλέον εικόνα για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της γοργόνας του Ρίτσου, οι μαθητές είναι σε θέση να εικάσουν τη μορφή της και να την

αισθητοποιήσουν. Αναζητούν στο διαδίκτυο τη μορφή μιας γοργόνας που προσεγγίζει την όψη της κόκκινης γοργόνας, δικαιολογούν την επιλογή τους και αποθηκεύουν την εικόνα, για να την χρησιμοποιήσουν στο εικονικό προφίλ τους στο Facebook.

Η δεύτερη ομάδα αναλαμβάνει την ανάγνωση της γοργόνας(-ες) στο ποίημα του Ο. Ελύτη «Τα τζίτζικια» από τη συλλογή *Τα ρω του έρωτα*. Οι μαθητές μέσω υπερσύνδεσης μεταβαίνουν στον ιστοχώρο elytis.edicypages, εντοπίζουν το ποίημα, το διαβάζουν και το αποθηκεύουν σε ένα αρχείο Word, προκειμένου να το αξιοποιήσουν σε επόμενη δραστηριότητα. Διαβάζουν στη συνέχεια την άποψη του Ελύτη για την ποίηση (Δήλωση του '66, *Εν λευκώ*) και συνεκτιμώντας την ιστορικότητα της πρώτης έκδοσης της συλλογής *Τα ρω του έρωτα*, καλούνται να διερευνήσουν την πιθανότητα να αποδώσει ο αναγνώστης εκείνης της εποχής πολιτικές διαστάσεις στο ποίημα που μελετούν. Καταδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο ότι ο αναγνώστης προσέρχεται στην ανάγνωση της ποίησης με τις ορίζουσες της ταυτότητας και της ιστορικότητάς του.

Στην επόμενη δραστηριότητα, οι μαθητές βλέπουν απόσπασμα της εκπομπής της ΕΡΤ «Ποιητές και συγγραφείς–Οδυσσεάς Ελύτης». Στο επιλεγμένο απόσπασμα γίνεται αναφορά σε στοιχεία της ποιητικής του Ελύτη που αποκαλύπτουν την έννοια και τις διαστάσεις της ελληνικότητας στην ποίησή του. Με τη συνδρομή του υλικού αυτού και λαμβάνοντας υπόψη τον λαϊκό θρύλο της γοργόνας και του Μέγα Αλέξανδρου οι μαθητές καλούνται να διαπιστώσουν στο ποίημα του Ελύτη τον μετασχηματισμό της γοργόνας, να εντοπίσουν τα σημεία στα οποία ανατρέπεται ο θρύλος και να δικαιολογήσουν την ανατροπή συσχετίζοντάς την με το πώς ο ποιητής αντιλαμβάνεται τον ελληνικό κόσμο. Δηλωτική της ποιοτικής θεώρησης του κόσμου αναδεικνύεται η επιλογή του Ελύτη να τοποθετήσει μέσα στο ποίημα τη γοργόνα(-ες) και κάθε άλλο μοτίβο του ποιήματος σε συγκεκριμένη θέση και με συγκεκριμένη γεωμετρία. Για να αισθητοποιήσουν αυτήν τη θεώρηση και να προσδιορίσουν τον ρόλο κάθε έμφυξης και άψυχης παρουσίας, οι μαθητές, ακολουθώντας ανά στροφή

τις «οδηγίες» του ποιήματος, απεικονίζουν τις συντεταγμένες του ποιητικού κόσμου χρησιμοποιώντας πρόγραμμα δημιουργίας ψηφιακού κολάζ ([Photo Collage](#)). Μέσα από την αλλαγή της διάταξης των στροφών διαπιστώνουν ότι η κατασκευή ενός ποιητικού έργου δεν είναι μία διαδικασία χωρίς κανόνες αλλά υπαγορεύεται από την αισθητική του δημιουργού και την τάξη της κοσμοαντίληψής του.

Έχοντας πλέον άποψη για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της γοργόνας του Ελύτη οι μαθητές είναι σε θέση να εικάσουν τη μορφή της και να την αισθητοποιήσουν. Αναζητούν στο διαδίκτυο τη μορφή της γοργόνας στο εξώφυλλο του δίσκου του Λίνου Κόκοτου *Το θαλασσινό τριφύλλι* σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη και δικαιολογούν, εφόσον το αποδέχονται, για ποιους λόγους η συγκεκριμένη γοργόνα μπορεί να είναι μια από αυτές που εμφανίζονται στο ποίημα του Ελύτη. Αποθηκεύουν αυτή την εικόνα ή αν προτιμούν κάποια άλλη, γιατί θα αποτελεί τη φωτογραφία του προφίλ τους στο Facebook.

Η [τρίτη ομάδα](#) αναλαμβάνει την ανάγνωση της γοργόνας στο ποίημα «[Λεωφόρος Συγγρού, 1930](#)» από τη συλλογή *Τετράδιο γυμνασμάτων* του Γ. Σεφέρη. Αρχικά, οι μαθητές πληκτρολογούν στον φυλλομετρητή τις λέξεις «[Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#)» και μεταβαίνουν στον νέο δικτυακό τόπο της Πύλης για την Ελληνική γλώσσα. Είναι σκόπιμο ο εκπαιδευτικός να προσανατολίσει τους μαθητές σε «ψηφιακούς πόρους που πολλαπλασιάζουν τους διαθέσιμους μαθησιακούς πόρους και φέρνουν τους μαθητές σε επαφή με πολύ περισσότερα κείμενα από αυτά του σχολικού ανθολογίου (Παντζαρέλας 2012)». Ακολουθώντας τις υποδείξεις του φύλλου εργασίας, οι μαθητές εντοπίζουν και διαβάζουν το ποίημα «Λεωφόρος Συγγρού, 1930» του Γ. Σεφέρη. Το αντιγράφουν και το αποθηκεύουν σε ένα αρχείο Word, προκειμένου να το αξιοποιήσουν σε επόμενη δραστηριότητα. Στον ίδιο δικτυακό τόπο μελετούν το χρονολόγιο του ποιητή σε σχέση με το λογοτεχνικό περιβάλλον που αποτυπώνεται στην επόμενη στήλη, εστιάζοντας περισσότερο στον χρόνο σύνθεσης του ποιήματος που μελετούν. Με την παράλληλη ανάγνωση οι

μαθητές αντιλαμβάνονται ότι η απόπειρα αποκωδικοποίησής ενός ποιήματος είναι συναρτημένη με την εποχή της συγγραφής του.

Στη συνέχεια μεταβαίνουν μέσω υπερσύνδεσης στον ιστοχώρο της εφημερίδας *Το Βήμα* και διαβάζουν το κείμενο της Φωτεινής Μαργαρίτη «[Η ανακάλυψη της Συγγρού και η γενιά του '30](#)», για να μνηθούν στη συνομιλία του Γ. Σεφέρη και του Γ. Θεοτοκά και να αντιληφθούν πώς νοηματοδοτούσαν τη λεωφόρο Συγγρού οι προοδευτικοί λογοτέχνες της γενιάς αυτής. Στη λογική του αποσυμβολισμού της γαλάζιας γοργόνας οι μαθητές εστιάζουν στα μορφικά χαρακτηριστικά της, εκθέτουν τις σκέψεις τους για την ταυτότητά της, διερωτώνται για ποιον λόγο ο ποιητής επέλεξε να την τοποθετήσει ως τελευταία λέξη στην καταληκτική στροφή του ποιήματος. Στο πλαίσιο της διερεύνησης, στο αρχείο Word που έχουν αποθηκεύσει, μετακινούν την τελευταία στροφή στην αρχή του ποιήματος. Μέσα από αυτή την επέμβαση καλούνται να διαπιστώσουν ότι ο ποιητής μεθοδεύει επίμονα τη γεωμετρία του έργου του με τρόπο, ώστε να αποδώσει στα σημαίνοντα το ειδικό τους βάρος.

Αξιοποιώντας τις μέχρι στιγμής σκέψεις τους οι μαθητές αναλαμβάνουν να γράψουν μια φανταστική συνέντευξη του Γ. Σεφέρη, στην οποία του ζητούν να «φωτίσει» τους όρους-σύμβολα του ποιήματος, που οι ίδιοι προηγουμένως έχουν επιλέξει. Η δραστηριότητα αυτή αναγκάζει τους μαθητές να αποκωδικοποιήσουν τις καίριες νοηματικές γραμμές του ποιήματος, καταδεικνύοντας τον βαθμό αλληλεπίδρασης τους με αυτό και παράλληλα τους εξασκεί στη γραφή ενός κειμενικού είδους με συγκεκριμένα υφολογικά και λεκτικά χαρακτηριστικά.

Εφόσον οι μαθητές έχουν άποψη για τη γοργόνα του Σεφέρη, είναι θέση να εικάσουν τη μορφή της και να την αισθητοποιήσουν. Αναζητούν στο διαδίκτυο (εναλλακτικά στην ιστοσελίδα του [ψηφιακού σχολείου](#)) τη μορφή της δίκλωνης γοργόνας σε σχέδιο του Γ. Μόραλη και διερωτώνται αν αυτή η γοργόνα θα μπορούσε να είναι η γαλάζια γοργόνα του Σεφέρη. Εφόσον απαντήσουν καταφατικά, δικαιολογούν το σκεπτικό τους και χρησιμοποιούν αυτή την εικόνα στο εικονικό

προφίλ τους στο Facebook. Σε άλλη περίπτωση, επιλέγουν κάποια άλλη από το διαδίκτυο.

Η τέταρτη ομάδα αναλαμβάνει την ανάγνωση της γοργόνας του Γ. Σεφέρη στο ποίημα «Ο Μαθιός Πασκάλης ανάμεσα στα τριαντάφυλλα» από τη συλλογή *Ημερολόγιο καταστρώματος, Α΄*. Αρχικά, οι μαθητές πληκτρολογούν στον φυλλομετρητή τις λέξεις «Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα» και μεταβαίνουν στον νέο δικτυακό τόπο της Πύλης για την Ελληνική γλώσσα. Ακολουθώντας τις υποδείξεις του φύλλου εργασίας εντοπίζουν και διαβάζουν το ποίημα «Ο Μαθιός Πασκάλης ανάμεσα στα τριαντάφυλλα». Το αντιγράφουν και το αποθηκεύουν σε ένα αρχείο Word, προκειμένου να το αξιοποιήσουν σε επόμενη δραστηριότητα. Στον ίδιο δικτυακό τόπο μελετούν το χρονολόγιο του ποιητή παράλληλα με τα ιστορικά γεγονότα που αναγράφονται στην παρακείμενη στήλη, εστιάζοντας περισσότερο στα γεγονότα που έλαβαν χώρα μέχρι την έκδοση της συλλογής *Ημερολόγιο καταστρώματος Α΄* στην οποία ανήκει το ποίημα. Με την παράλληλη ανάγνωση οι μαθητές αναμένεται να αντιληφθούν ότι η απόπειρα αποκωδικοποίησης ενός ποιήματος είναι συναρτημένη με τη γνώση του ιστορικού περιβάλλοντος της δημιουργίας του.

Στη συνέχεια, διαβάζουν στον δικτυακό τόπο του ψηφιακού σχολείου ένα περιστατικό, που ο Γ. Σεφέρης καταγράφει στο *Ημερολόγιο, Μέρη Δ* προκειμένου, αξιοποιώντας εσωτερικές ενδείξεις της καταγραφής, να εικάσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ποιητή το χρονικό διάστημα που υπηρετούσε πρόξενος στην Κορυτσά. Η δοκιμή ψυχογράφησης του ποιητή αναμένεται να εξυπηρετήσει την ανάγνωση του συμβόλου της γοργόνας και των άλλων όρων που αξιοποιούνται συμβολικά στο ποίημα του Γ. Σεφέρη.

Στην κατεύθυνση αυτή προσανατολίζεται και η δραστηριότητα χρωματισμού των λέξεων. Συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται στο αρχείο Word που έχουν αποθηκεύσει, στην τελευταία στροφή του ποιήματος, να χρωματίσουν γκρίζες τις λέξεις που εκτιμούν ότι αποπνέουν βαρύθυμη διάθεση και κίτρινες εκείνες που

αποπνέουν ζωή. Μέσα από την εποπτεία της «μακιγιαρισμένης» στροφής αναμένεται οι μαθητές να εμβαθύνουν στην ψυχή του ποιητή και να αναγνώσουν με αισθητικής υφής μέσα τα σύμβολα που μετέρχεται, κατανοώντας με αυτόν τον τρόπο ότι η ποίηση είναι «ανοιχτή» στην ανάγνωση με τρόπο που αποκλίνει από την παραδοσιακή προσέγγιση. Οι μαθητές στη συνέχεια προχωρούν στην ανάγνωση του συμβόλου της γοργόνας αλλά και άλλων όρων-συμβόλων, καθώς όλα συλλειτουργούν στο σύστημα ερμηνείας του ποιήματος.

Έχοντας πλέον άποψη για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της γοργόνας του Σεφέρη στο ποίημα «Ο Μαθιός Πασκάλης ανάμεσα στα τριαντάφυλλα», οι μαθητές είναι σε θέση να εικάσουν τη μορφή της και να την αισθητοποιήσουν. Αναζητούν στο διαδίκτυο και επιλέγουν την εικόνα μιας γοργόνας που προσεγγίζει τη μορφή της γοργόνας του Καραβιού. Δικαιολογούν γιατί την επέλεξαν και την χρησιμοποιούν στο εικονικό προφίλ τους στο Facebook.

Η πέμπτη ομάδα αναλαμβάνει την ανάγνωση της γοργόνας στο ποίημα «Έχω μια πίπα» από τη συλλογή *Μαραμπού* του Ν. Καββαδία. Οι μαθητές μέσω υπερσύνδεσης μεταβαίνουν στον ιστοχώρο nikoskabbadias.blogspot.com και ακολουθώντας την πορεία που τους υποδεικνύεται εντοπίζουν και διαβάζουν το ποίημα «Έχω μια πίπα». Το αντιγράφουν και το αποθηκεύουν σε ένα αρχείο Word, προκειμένου να το αξιοποιήσουν σε επόμενη δραστηριότητα.

Στη συνέχεια στον ιστότοπο kavvadias.ekebi.gr (υπάρχει ενσωματωμένος στον δικτυακό τόπο του E.KE.BI) περιηγούνται στο χρονολόγιο του ποιητή και επιβεβαιώνουν ότι η θάλασσα και οι περιπέτειές της στην ποίηση του Καββαδία δεν αποτελούν φαντασική κατάσταση αλλά βίωμα, που γεννά φαντασικές καταστάσεις. Προτού να εγκαταλείψουν τον εν λόγω ιστότοπο, οι μαθητές επιστρέφουν στην αρχική σελίδα, παρατηρούν και σχολιάζουν την εικόνα, στην οποία ο Ν. Καββαδίας απεικονίζεται, σε ένα αφαιρετικό φόντο, να απευθύνεται ατενώς σε μια γοργόνα.

Παρακολουθούν στη συνέχεια απόσπασμα από το αφιέρωμα στον Ν. Καββαδία της εκπομπής Μηχανή του χρόνου (YouTube, 2:00-5:00) και καλούνται να

ανιχνεύσουν τους λόγους, για τους οποίους είναι κυριαρχική η μορφή της γοργόνας στη ζωή των ναυτικών, όπως η περίπτωση της ζωής και της ποίησης του Ν. Καββαδία επιβεβαιώνει. Στην ιστοσελίδα της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* οι μαθητές διαβάζουν συγκεκριμένες παραγράφους από το άρθρο της Έλσας Ανδριανού «[Θεατρικά στοιχεία στο Μαραμπού του Ν.Καββαδία](#)». Με αφετηρία αυτό το υλικό και αξιοποιώντας τις δυνατότητες του Word (εισαγωγή σχολίου), δίνουν τον λόγο στη γοργόνα, για να «διαλεχθεί» με τον ποιητή, εστιάζοντας στις βιογραφικές αναφορές της και στις φαντασιακές καταστάσεις που πυροδοτεί στη ζωή του, στην «τέχνη» της να οιστρηλατεί τον ναυτικό-ποιητή, ώστε να μετακινείται από τον κόσμο της βιωμένης μνήμης στον κόσμο της φαντασίας και του ονείρου αλλά και στη συναισθηματική της συνδρομή στη μοναξιά του. Με την εισαγωγή σχολίων διαπιστώνεται ο βαθμός αλληλεπίδρασης των μαθητών με το κείμενο.

Έχοντας πλέον άποψη για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της γοργόνας του Καββαδία οι μαθητές είναι σε θέση να εικάσουν τη μορφή της και να την αισθητοποιήσουν. Αναζητούν στο διαδίκτυο τη μορφή μιας γοργόνας που προσεγγίζει στη φαντασία τους τη μορφή της ξύλινης γοργόνας. Αποθηκεύουν την εικόνα, γιατί θα αποτελεί τη φωτογραφία του προφίλ τους στο Facebook.

Τη [δεύτερη ώρα](#) της Β΄ φάσης, οι ομάδες εργασίας των μαθητών συνεργάζονται στο κοινωνικό δίκτυο Facebook, προκειμένου να εμβαθύνουν στην κατανόηση του συμβόλου της γοργόνας που ως ομάδα μελετούν αλλά και να γνωρίσουν το ειδικό φορτίο που φέρουν οι γοργόνες στα ποιήματα των άλλων ομάδων. Η αξιοποίηση του Facebook, αναμένεται να λειτουργήσει απελευθερωτικά για την ίδια τη μελέτη της λογοτεχνίας (Παντζαρέλας 2012). Για να επιτευχθεί η επικοινωνία, προϋπόθεση αποτελεί (α) να διαβάσουν οι μαθητές στην έναρξη της διδακτικής ώρας τα ποιήματα των άλλων ομάδων, που υπάρχουν αποθηκευμένα στον κοινό φάκελο, (β) να διαμορφώσουν το εικονικό προφίλ της γοργόνας που μελετούν. Για την ανάγνωση των κειμένων των άλλων ομάδων θα δοθούν περίπου επτά-οκτώ λεπτά.

Στη συνέχεια οι μαθητές προχωρούν στη διαμόρφωση του πορτραίτου της δικής τους γοργόνας, ακολουθώντας τα απαιτούμενα βήματα· εμφανίζονται με το όνομα που τους υποδεικνύεται στο φύλλο εργασίας (γοργόνα του Ρίτσου, γοργόνα του Ελύτη...), χρησιμοποιούν για την εγγραφή τους κάποια διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που δεν αντιστοιχεί σε ήδη υπάρχοντα λογαριασμό στο Facebook – εναλλακτικά δημιουργούν κάποια άλλη– και ως φωτογραφία του προφίλ χρησιμοποιούν την εικόνα που αποθήκευσαν στην τελευταία δραστηριότητα της προηγούμενης ώρας. Συμπληρώνουν τα υπόλοιπα πεδία πληροφοριών (τόπος και χρόνος γέννησης, εκπαίδευση, ενδιαφέροντα...) που ορίζει το Facebook, εφόσον το επιθυμούν, σύμφωνα με την άποψη που έχουν διαμορφώσει για τη δική τους πλέον γοργόνα και με τη φαντασία τους. Είναι σκόπιμο ο εκπαιδευτικός να επισημάνει στους μαθητές ότι η συνεργασία τους στον χώρο του Facebook αποτελεί μέρος της μαθησιακής διαδικασίας και οφείλουν να συμμετάσχουν με την πρέπουσα υπευθυνότητα. Η διαδικασία διαμόρφωσης εικονικού προφίλ από τις ομάδες αναμένεται να διαρκέσει δέκα περίπου λεπτά. Ο εκπαιδευτικός, που συμμετέχει στην ομάδα με την ταυτότητα «ταχυδρόμος» έχει ήδη κατασκευάσει και εμπλουτίσει κατά την κρίση του το δικό του εικονικό προφίλ. Ως διαχειριστής της ομάδας απευθύνει αιτήματα φιλίας προς όλες τις γοργόνες-ομάδες, για να τις εντάξει ως μέλη στη μυστική ομάδα επικοινωνίας, και προχωρά στη σύστασή της, δίνοντάς της όνομα και άλλες πληροφορίες, εφόσον το επιθυμεί.

Την υπόλοιπη ώρα οι μαθητές, ταυτιζόμενοι πλέον με την εικονική τους ταυτότητα, επικοινωνούν (γραπτός λόγος, like-dislike) με τις άλλες γοργόνες, παρουσιάζουν τον εαυτό τους, μιλούν για τον κόσμο του ποιήματος στον οποίο υπάρχουν, για τον ειδικό συμβολισμό τους, προτείνουν στάση ζωής και εμπνέουν αξίες που υπερβαίνουν τα όρια του ποιήματος, πλάθουν τη δική τους μυθολογία. Ο εκπαιδευτικός σε όλη τη διάρκεια της επικοινωνίας παρακολουθεί και ενθαρρύνει τη συζήτηση δίνοντας ερεθίσματα και υποβάλλοντας ερωτηματικά, με στόχο στο πέρας της διαδικασίας κάθε ομάδα να κατανοεί τον ειδικό (εντός του συγκεκριμένου

ποιήματος) αλλά και τον διευρυμένο συμβολισμό (γενικότερη εννόηση ως στάση ζωής) τόσο της οικείας γοργόνας όσο και των άλλων ομάδων. Εφόσον επιτευχθεί αυτό, οι ομάδες ανανεώνουν το όνομα της γοργόνας τους, σύμφωνα με τον «διευρυμένο» συμβολισμό που της απέδωσαν (ενδεικτικά: η γοργόνα του Ελύτη → η γοργόνα της φωτεινής ζωής, της αισιοδοξίας, η γοργόνα του Σεφέρη-λεωφόρος Συγγρού → η γοργόνα των ανοιχτών οριζόντων).

Την τρίτη ώρα οι μαθητές, φορώντας το προσωπείο της γοργόνας τους, γράφουν επιστολή στον ποιητή, όχι του δικού τους ποιήματος, επιδοκιμάζοντας, αποδοκιμάζοντας, ελέγχοντας την πρόταση ζωής που υποβάλλει, όπως την αντιλήφθηκαν μέσα από την επικοινωνία τους την προηγούμενη ώρα. Συγκεκριμένα, η γοργόνα του Γ. Ρίτσου απευθύνεται στον Γ. Σεφέρη (λεωφόρος Συγγρού), η γοργόνα του Γ. Σεφέρη (λεωφόρος Συγγρού) απευθύνεται στον Ο. Ελύτη, η γοργόνα του Γ. Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης) στον Ν. Καββαδία, η γοργόνα του Ν. Καββαδία στον Γ. Ρίτσο, η γοργόνα του Ο. Ελύτη, τέλος, απευθύνεται στον Γ. Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης). Ο χρονικός εντοπισμός και η θεματική διαφορετικότητα των ποιημάτων είναι αδιάφορες παράμετροι για τη δραστηριότητα. Με δεδομένο ότι κάθε ποιητής συναισθάνεται και αποτυπώνει τον σφυγμό του κόσμου με τρόπο διαφορετικό, αναμενόμενο είναι μέσα από την επικοινωνία αυτή να προκύψει συμφωνία ή διαφωνία ως προς την στάση ζωής που προβάλλουν ή έμμεσα προτείνουν (και με την γοργόνα ως όχημα) οι συνδιαλεγόμενοι (η γοργόνα ως φορέας ενός συμβολισμού και ο ποιητής).

Ασφαλώς το ζητούμενο της επαφής αυτής περιορίζεται στο πώς ανταποκρίθηκαν οι μαθητές στη διαδικασία ανάγνωσης των συμβόλων και όχι η «αντιδικία» τους με τον ποιητή. Αναμένεται ακόμη να αντιληφθούν οι μαθητές μέσα από τη δραστηριότητα ότι ο κάθε αναγνώστης πλησιάζει την ποίηση φέροντας το δικό του φορτίο, τη δική του ταυτότητα –στην περίπτωσή μας πλαστή– και τοποθετείται απέναντί της μέσα από την αποδοχή, τη συμφωνία, την απόρριψη, την κριτική, τον σκεπτικισμό. Οι μαθητές αποθηκεύουν την επιστολή που συνέταξαν σε

ένα αρχείο Pdf. Τα τελευταία είκοσι λεπτά της ώρας χρησιμοποιώντας την εφαρμογή [Flipsnack](#) και σε συνεργασία με τις άλλες ομάδες ως προς τη διαμόρφωση του κοινού υλικού (εξώφυλλο, φόντο...) δημιουργούν ψηφιακό βιβλίο με τίτλο *Γράμματα ξεχασμένα στον βυθό*. Σε αυτό ανεβάζουν τις επιστολές που έγραψαν, συνοδεύοντάς τες, εφόσον το επιθυμούν, με εικόνες.

Την [τέταρτη ώρα](#) οι μαθητές παρουσιάζουν στην ολομέλεια τη συζήτηση που έλαβε χώρα στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook, στον βαθμό που αφορά τη συμμετοχή τους και σχολιάζουν αν η επικοινωνία τους με αυτόν τον τρόπο συνέβαλε στο να εμβαθύνουν στον συμβολισμό τόσο της δικής τους γοργόνας όσο και των άλλων, αν το μέσο άλλαξε τη σχέση τους με τη λογοτεχνία, αν ενίσχυσε την ερμηνευτική τους δυνατότητα (Παντζαρέλας 2012). Αναφέρουν το καινούριο όνομα που επέλεξαν για τη γοργόνα που προσέγγισαν ως ομάδα δικαιολογώντας την επιλογή τους. Στη συνέχεια, διαβάζουν την επιστολή της δικής τους γοργόνας από το βιβλίο που δημιούργησαν από κοινού με τις άλλες ομάδες και καταθέτουν τις σκέψεις τους για το αν η ένταξη του κειμένου τους σε ένα ψηφιακό βιβλίο επηρέασε με κάποιον τρόπο την συγγραφή του. Στη φάση αυτή κριτήριο αξιολόγησης των μαθητών είναι η συνεισφορά και η προθυμία συμμετοχής των μαθητών στο έργο της ομάδας.

Γ' φάση-μετά την ανάγνωση, δύο (2) διδακτικές ώρες, αίθουσα προβολών

Την πρώτη ώρα της Γ' φάσης (τίτλος: Άφιξη στον τελευταίο σταθμό) ο εκπαιδευτικός διανέμει στους μαθητές [φύλλο εργασίας](#) και προβάλλει στον πίνακα εικόνες που αφορούν μια ποικιλία εκφάνσεων της σύγχρονης μορφής της γοργόνας, καταδεικνύοντας ότι οι εικαστικές τέχνες, το θέατρο, η διαφήμιση αλλά και η ζώσα καθημερινότητα αποτελούν ένα προνομιακό πεδίο εφαρμογής των μετασχηματισμών της. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να του πουν ποιες από τις εικόνες τούς είναι οικείες και μέσα από ποιον τρόπο προβολής και προκαλεί συζήτηση στην ολομέλεια (α) για το πώς το σύμβολο της γοργόνας καταφέρνει να επιβιώνει, σε καιρούς απομυθοποίησης, στον σύγχρονο ελληνικό κόσμο, (β) τι είδους συμβολισμούς φέρει και ποιες σκοπιμότητες υπηρετεί, (γ) τι υποδηλώνει το πλούσιο

«φορτίο» της για το πολιτισμικό και ιδεολογικό παρόν. Αναμένεται οι μαθητές να διαπιστώσουν την ανθεκτικότητα του μύθου της γοργόνας ως αποτέλεσμα της ικανότητάς της να μετασχηματίζεται στο διάβα των αιώνων, τη –συνειδητή ή όχι– τάση του πολιτισμένου ανθρώπου να διατηρεί επιλεκτικά πρωτόγονες γνώσεις που έχει εισπράξει από τη λαογραφία, τους τρόπους με τους οποίους η ευαισθησία του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού, είτε με την «αυστηρή» έννοια του όρου είτε ως πολιτισμού της καθημερινότητας, συλλαμβάνει και αποδίδει τη μορφή της γοργόνας, απηχώντας αντανάκλασεις ιδεολογικού περιεχομένου.

Ως ατομική εργασία, στο σπίτι, ανατίθεται στους μαθητές να κατασκευάσουν μια τηλεοπτική διαφήμιση η οποία επενδύει στη μορφή της γοργόνας ως φορέα επίκαιρου συμβολισμού. Οι μαθητές επιλέγουν μόνοι τους το αντικείμενο ή την υπηρεσία που καλούνται να διαφημίσουν, αναζητούν υλικό (εικόνα, ήχος) από το διαδίκτυο και συνθέτουν το παράγωγό τους χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα δημιουργίας ψηφιακής ταινίας (MovieMaker). Τη δεύτερη ώρα της Γ΄ φάσης οι μαθητές παρουσιάζουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια και γίνεται συνολική αποτίμηση της διαδικασίας. Στη φάση αυτή οι μαθητές αξιολογούνται ατομικά με κριτήριο την ανταπόκριση και την επίδοσή τους στην ατομική εργασία.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας (ατομικό και κοινό για όλους)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Η γοργόνα ταξιδεύει τον Μέγα Αλέξανδρο

1^η διδακτική ώρα

📖 Διαβάζουμε το διήγημα του Α. Καρκαβίτσα «Η γοργόνα» από τη συλλογή *Τα λόγια της πλώρης*. Γνωρίζεις τον **θρύλο** που αξιοποιεί ο Καρκαβίτσας στο διήγημά του; Πώς κατά τη γνώμη σου **κατάφεραν να συνομιλήσουν** στη λαϊκή ψυχή το θαλασσινό πλάσμα με τον Έλληνα στρατηλάτη; Τι είδους **συμβολισμό** ενδεχομένως φέρει η γοργόνα στον συγκεκριμένο θρύλο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

🔗 Στον διαδικτυακό τόπο Komvos.edu.gr ακούμε μια **παραλλαγή** του μύθου από τον δήμο Φελλόης των Καλαβρύτων. Η γοργόνα πορεύτηκε δρόμους ορεινούς, έγινε νεράιδα και μίλησε στη ντοπιολαλιά. Η χρήση του **τοπικού ιδιώματος** και η **πορεία** της γοργόνας μέχρι στιγμής σε οδηγεί σε κάποιες σκέψεις για τη διαχρονία και τη διατοπικότητα του μύθου στην ελληνική κοσμοαντίληψη;

.....

.....

.....

☞ Ακούμε το τραγούδι «[Δεν ήταν νησί](#)». Πρόκειται για μια σύνθεση στίχων από το μυθιστόρημα *Καπετάν Μιγάλης* του Ν. Καζαντζάκη που μελοποίησε ο Μάνος Χατζηδάκης. Ποια **συναισθήματα** σου προκαλεί η μελοποίηση των στίχων; Νιώθεις πως η μουσική αυτή **ταιριάζει** στην **Ελληνίδα** γοργόνα του μύθου και στον συμβολισμό που της απέδωσες;

☞ Η γοργόνα ταξίδεψε στον ελληνικό κόσμο με τον καμβά, με τη σμίλη του γλύπτη, με το υφάδι. Ας δούμε κάποια **έργα**, επώνυμης ή ανώνυμης, **τέχνης** στα οποία αναδεικνύεται ότι ο συγκεκριμένος μύθος ή ψηφίδες του αποτέλεσαν έμπνευση για τον καλλιτέχνη. Σχολιάζουμε σε καθένα από αυτά (α) τα **μορφικά χαρακτηριστικά** της γοργόνας (β) τον βαθμό **απόκλισης** και τα σημεία **σύγκλισης** με τον διαδομένο θρύλο γ) την **ικανότητα** της τέχνης να **μετασχηματίζει** την κοινή έμπνευση.

Δραστηριότητα για το σπίτι

✂ Ταξιδεύεις ως επιβάτης με το πλοίο μεσοπέλαγα του Αιγαίου, όταν αναδύεται η γοργόνα, η αδερφή του Μέγα Αλέξανδρου, για να ρωτήσει αν ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος. **Αφηγείσαι** μετά από κάποιες μέρες την εμπειρία σου σε έναν φίλο σου. Μπορείς να προσθέσεις στην ιστορία πρόσωπα και γεγονότα και να χειριστείς την έκβασή της, όπως θέλεις. Η μόνη σου δέσμευση είναι να ακολουθήσεις τους υφολογικούς και λεκτικούς κανόνες της **γλώσσας των νέων**, στον βαθμό που τους αξιοποιείς στην καθημερινότητά σου. Πόσο αλλάζει ο **συμβολισμός** της γοργόνας και η **ιστορία** σε σχέση με τη λαϊκή αφήγηση;

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

ΟΜΑΔΑ 1

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Σταθμός πρώτος→Γιάννης Ρίτσος

1^η διδακτική ώρα

📖 Στον διαδικτυακό τόπο του [Σπουδαστηρίου του Νέου Ελληνισμού](#) ακολουθούμε την πορεία: *Ανθολόγιο λογοτεχνίας* → *Ρίτσος Γιάννης* → *Ρωμιοσύνη*. Εντοπίζουμε την **τρίτη ενότητα** της ποιητικής σύνθεσης, αντιγράφουμε τις δυο πρώτες στροφές και αποθηκεύουμε το απόσπασμα σε ένα αρχείο Word στον κοινό φάκελο.

📖 Στον διαδικτυακό τόπο του [E.KE.BI](#) ακολουθούμε την πορεία: *Προώθηση της ανάγνωσης* → *Αφιερώματα σε μεγάλους λογοτέχνες* → *Γιάννης Ρίτσος* → *Η κινητή έκθεση (εκθεσιακό υλικό)*. Περιηγούμαστε στο πληροφοριακό υλικό για τη **ζωή** και το **έργο** του ποιητή.

📖 Στον ιστότοπο ritsos.ekebi.gr που δημιούργησε το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου για το έτος Ρίτσου (2009) πληκτρολογούμε στην *Αναζήτηση* στο πλαίσιο *Τίτλος έργου* τη λέξη «Ρωμιοσύνη». Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης διαβάζουμε τα **βιογραφικά** στοιχεία που πλαισιώνουν τη συγγραφή και την έκδοση του έργου. Στον *Φάκελο κειμένων*, στο τέλος της σελίδας διαβάζουμε το **κείμενο** με τίτλο «Το ύφος ως ιστορική μνήμη στη Ρωμιοσύνη του Γιάννη Ρίτσου», του William V. Spanos.

✂ Διαβάζουμε το απόσπασμα του ποιήματος στο αρχείο που το αποθηκεύσαμε. Λαμβάνοντας υπόψη το υλικό που μελετήσαμε μέχρι στιγμής, γράφουμε μετά από κάθε στίχο (ή συστάδα στίχων) **δύο-τρεις λέξεις** που πυκνώνουν, κατά την γνώμη

μας, το νόημα τους. Επιδιώξή μας είναι να χαρτογραφήσουμε το «Δῶ πέρα», τον ελληνικό κόσμο.

Δῶ πέρα ὁ οὐρανὸς δὲ λιγοστεύει οὔτε στιγμή τὸ →
λάδι τοῦ ματιοῦ μας

δῶ πέρα ὁ ἥλιος παίρνει πάνω του τὸ μισὸ βάρος τῆς →
πέτρας ποὺ σηκώνουμε πάντα στὴ ράχη μας

ὑστερα ὁ ἴσκιος τους γίνεται ἓνας αἴτὸς ποὺ βάφει τὰ →
φτερά του στὸ λιόγεμα
καὶ πὶὸ ὑστερα κουρνιάζει στὸ κεφάλι τους καὶ
συλλογιέται τ' ἄστρα, ὅταν αὐτοὶ πλαγιάζουνε στὸ
λιακωτὸ μὲ τὴ μαύρη σταφίδα.

Δῶ πέρα ἢ κάθε πόρτα ἔχει πελεκημένο ἓνα ὄνομα →
κάπου ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες τόσα χρόνια

κάθε λιθάρι ἔχει ζωγραφισμένον ἓναν ἅγιο μ' ἄγρια →
μάτια καὶ μαλλιά σκοινένια

καὶ τὰ παιδιὰ ἔχουν πέντε-ἕξι σταυρουλάκια πίκρα →
πάνου στὴν καρδιά τους

✂ Στο συγκεκριμένο απόσπασμα διερευνούμε τον **ρόλο** της γοργόνας στην ελληνική «μυθολογία» του Ρίτσου. Στο αρχείο Word που αποθηκεύσαμε κάνουμε τις αλλαγές που καταγράφονται στη συνέχεια και ελέγχουμε τι αλλάζει στον συμβολισμό της γοργόνας:

Στίχος

κάθε ἄντρας ἔχει στὸ ζερβί του χέρι χαραγμένη βελονιά τὴ βελονιά μία κόκκινη
γοργόνα

κάθε άντρας → όλοι οι άνθρωποι
ζερβί του χέρι → δεξί του χέρι
χαραγμένη βελονιά τη βελονιά → ζωγραφισμένη
μία κόκκινη γοργόνα → μια πράσινη γοργόνα.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Αναζητούμε στο διαδίκτυο τη **μορφή** μιας γοργόνας που προσεγγίζει τη μορφή της κόκκινης γοργόνας του Ρίτσου. Δικαιολογούμε γιατί επιλέγουμε αυτή την εικόνα. Την αποθηκεύουμε, γιατί θα αποτελεί την φωτογραφία του εικονικού προφίλ μας στο Facebook.

.....
.....
.....
.....
.....

2^η διδακτική ώρα

👉 Διαβάζουμε τα ποιήματα των άλλων ομάδων (εκτιμώμενος συνολικός χρόνος επτά-οκτώ λεπτά). Στη συνέχεια, δημιουργούμε ένα εικονικό **προφίλ** στο Facebook. Η ταυτότητά μας είναι : «*Η γοργόνα του Ρίτσου*». Ως **φωτογραφία** χρησιμοποιούμε την εικόνα που αποθηκεύσαμε σε προηγούμενη δραστηριότητα. Συμπληρώνουμε,

εφόσον επιθυμούμε, τα άλλα πεδία σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της γοργόνας μας και τη φαντασία μας. Οι υπόλοιπες ομάδες-γοργόνες εμφανίζονται ως εξής:

Η γοργόνα του Ελύτη (ομάδα 2)

Η γοργόνα του Σεφέρη (Λεωφόρος Συγγρού) (ομάδα 3)

Η γοργόνα του Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης) (ομάδα 4)

Η γοργόνα του Καββαδία (ομάδα 5)

Συμμετέχουμε σε μια ομάδα επικοινωνίας στην οποία συμμετέχει ως ταχυδρόμος και ο εκπαιδευτικός. Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, υποδυόμενοι τη γοργόνα που μελετούμε ως ομάδα, επικοινωνούμε με τις άλλες γοργόνες. Παρουσιάζουμε τον **εαυτό** μας, μιλούμε για τον **κόσμο του ποιήματος** στον οποίο υπάρχουμε, προτείνουμε **στάση ζωής και αξίες** που υπερβαίνουν τα όρια του ποιήματος. Ενθαρρύνουμε τις άλλες γοργόνες να μιλήσουν για τον δικό τους κόσμο, διαπιστώνουμε σε ποιον βαθμό μοιάζουμε ή διαφέρουμε. Στο τέλος της ώρας αλλάζουμε το όνομά μας, ώστε να αποδίδει τη **στάση ζωής** που υποστηρίζουμε.

3^η διδακτική ώρα

Έχοντας σαφή εικόνα για τα χαρακτηριστικά της δικής μας γοργόνας μέσα από τις προηγούμενες δραστηριότητες, την εμψυχώνουμε και της αναθέτουμε να γράψει **επιστολή** στον ποιητή Γ. Σεφέρη (λεωφόρος Συγγρού) επιδοκιμάζοντας ή αποδοκιμάζοντας την πρόταση ζωής που έμμεσα υποβάλλει. Αποθηκεύουμε την επιστολή σε ένα αρχείο pdf. Τα τελευταία δέκα λεπτά της ώρας χρησιμοποιώντας την εφαρμογή **Flipsnack** δημιουργούμε **ψηφιακό βιβλίο** με τίτλο «Γράμματα ξεχασμένα στον βυθό». Συνεργαζόμαστε με τις υπόλοιπες ομάδες για τη διαμόρφωση του εξώφυλλου, του φόντου, την επιλογή γραμματοσειράς. Ανεβάζουμε την επιστολή που συντάξαμε συνοδεύοντάς την με κάποια φωτογραφία, εφόσον το επιθυμούμε.

4^η διδακτική ώρα

☞ Παρουσιάζουμε τη **συζήτηση** στον βαθμό που αφορά τη συμμετοχή μας και σχολιάζουμε αν η επικοινωνία μας με αυτόν τον τρόπο συνέβαλε στο να εμβαθύνουμε στον συμβολισμό της δικής μας γοργόνας και να γνωρίσουμε τις άλλες γοργόνες στη συμβολική τους διάσταση. Αναφέρουμε το καινούριο όνομα που επιλέξαμε για τη γοργόνα μας και δικαιολογούμε την επιλογή μας.

📖 Διαβάζουμε την επιστολή της γοργόνας μας από το βιβλίο που συνδημιουργήσαμε με τις άλλες ομάδες. Καταθέτουμε τις σκέψεις μας για το αν η ένταξη του κειμένου μας σε ένα **ψηφιακό βιβλίο** επηρέασε με κάποιον τρόπο τη **συγγραφή** του.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

ΟΜΑΔΑ 2

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Σταθμός δεύτερος→Οδυσσέας Ελύτης

1^η διδακτική ώρα

🖥️ Στον ιστοχώρο [Οδυσσέας Ελύτης](#) ακολουθούμε την πορεία: *Ποιητικές συλλογές*→*Τα ρω του Έρωτα*. Από τα ποιήματα της συλλογής επιλέγουμε: «Τα τζιτζίκια». Διαβάζουμε το ποίημα, το αντιγράφουμε και το αποθηκεύουμε σε ένα αρχείο Word στον κοινό φάκελο.

📖 «Αντιλαμβάνομαι την Ποίηση σαν μια πηγή αθωότητας γεμάτη από επαναστατικές δυνάμεις, που αποστολή μου είναι να τις κατευθύνω επάνω σ' έναν κόσμο απαράδεκτο για τη συνείδησή μου ελπίζοντας, μέσα από συνεχείς μεταμορφώσεις, να τον κάνω πιο σύμφωνο με τα όνειρά μου. Μιλώ για μια σύγχρονου τύπου μαγεία, που ο μηχανισμός της τείνει κι εκείνος στην αποκάλυψη της βαθύτερης μου πραγματικότητας. Πιστεύω γι' αυτό στις αισθήσεις που τις κινητοποιώ προς μιαν αδοκίμαστη έως σήμερα κατεύθυνση, αποβλέποντας σε μιαν Ελευθερία που να είναι αντίθετη προς όλες τις Εξουσίες και σε μια Δικαιοσύνη που να ταυτίζεται με το απόλυτο φως». (Δήλωση του '66, *Εν λευκώ*, Ίκαρος). Εφόσον για τον ποιητή η ποίηση έχει μια τέτοια στόχευση, ο Έλληνας **αναγνώστης** που ζει στην εποχή της **πρώτης έκδοσης** (1972) της συλλογής *Τα ρω του Έρωτα*, θα μπορούσε να προσλάβει το ποίημα «Τα τζιτζίκια» ως ένα κείμενο πολιτικής διαμαρτυρίας;

🎧 Στο YouTube (32:30-35:40) ακούμε σε απόσπασμα της εκπομπής [Εποχές και συγγραφείς-Οδυσσέας Ελύτης](#) (από το ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ) τον Δημήτρη

Καλοκύρη και τον Δημήτρη Δημηρούλη να μιλούν για τα **χαρακτηριστικά του ποιητικού κόσμου** του Ελύτη.

✂ Προφανώς ο Οδυσσέας Ελύτης έγραψε το ποίημα έχοντας στον νου του τον θρύλο της γοργόνας και του Μέγα Αλέξανδρου. Πώς διαφοροποιείται ο ρόλος της γοργόνας και ποιες άλλες **ανατροπές** σε σχέση με τον θρύλο εντοπίζετε;

θρύλος

ποίημα

γοργόνα

Μέγας Αλέξανδρος

ναυτικοί

θάλασσα

ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος

Τι αποκαλύπτει η **ανατροπή** αυτή για τη θέαση του ελληνικού κόσμου από τον ποιητή; Λαμβάνουμε υπόψη στην απάντησή μας την προηγούμενη δραστηριότητα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

✂Ο Ελύτης θεωρούσε την τέχνη του κολάζ ως εναλλακτική γλώσσα της αποκάλυψης. Χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα κατασκευής ψηφιακού κολάζ **Photo Collage** και το κατάλληλο template, ακολουθούμε τις «**οδηγίες**» του ίδιου του

ποιήματος και φτιάχνουμε βήμα-βήμα την απεικόνισή του με εικόνες που αντλούμε από το διαδίκτυο. Η **διάταξη** των στροφών λειτουργεί ως **οδηγία** για τη θέση και τη γεωμετρία των επιμέρους μοτίβων στην κατασκευή; Στο αρχείο Word που αποθηκεύσαμε αναδιατάσσουμε τη διαδοχή των στροφών. Θα άλλαζε η **γεωμετρία** των εικόνων στο κολάζ; Πόσο θα συμφωνούσε η κατασκευή **μετά τις παρεμβάσεις** με την εικόνα που έχουμε για την κοσμοαντίληψη του ποιητή;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Αναζητούμε στο διαδίκτυο το εξώφυλλο του δίσκου του Λίνου Κόκοτου *Το θαλασσινό τριφύλλι* σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη. Η γοργόνα που απεικονίζεται μπορεί να είναι **μια από** τις **γοργόνες** στο ποίημα του Ελύτη; Αν ναι, δικαιολογούμε την άποψή μας και αποθηκεύουμε την εικόνα, γιατί θα αποτελεί την φωτογραφία του προφίλ μας στο Facebook. Διαφορετικά, αναζητούμε κάποια άλλη στο διαδίκτυο.

.....

.....

.....

.....

.....

2^η διδακτική ώρα

📖 Διαβάζουμε τα ποιήματα των άλλων ομάδων (εκτιμώμενος συνολικός χρόνος επτά-οκτώ λεπτά). Στη συνέχεια, δημιουργούμε ένα εικονικό **προφίλ** στο Facebook. Η ταυτότητά μας είναι: «Η γοργόνα του Ελύτη». Ως **φωτογραφία** χρησιμοποιούμε την εικόνα που αποθηκεύσαμε σε προηγούμενη δραστηριότητα. Συμπληρώνουμε,

εφόσον επιθυμούμε, τα άλλα πεδία σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της γοργόνας μας και τη φαντασία μας. Οι υπόλοιπες ομάδες-γοργόνες εμφανίζονται ως εξής:

Η γοργόνα του Ρίτσου (ομάδα 1)

Η γοργόνα του Σεφέρη (Λεωφόρος Συγγρού) (ομάδα 3)

Η γοργόνα του Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης) (ομάδα 4)

Η γοργόνα του Καββαδία (ομάδα 5)

Συμμετέχουμε σε μια ομάδα επικοινωνίας στην οποία συμμετέχει ως ταχυδρόμος και ο εκπαιδευτικός. Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, υποδυόμενοι τη γοργόνα που μελετούμε ως ομάδα, επικοινωνούμε με τις άλλες γοργόνες. Παρουσιάζουμε τον **εαυτό** μας, μιλούμε για τον **κόσμο του ποιήματος** στον οποίο υπάρχουμε, προτείνουμε **στάση ζωής** και **αξίες** που υπερβαίνουν τα όρια του ποιήματος. Ενθαρρύνουμε τις άλλες γοργόνες να μιλήσουν για τον δικό τους κόσμο, διαπιστώνουμε σε ποιον βαθμό μοιάζουμε ή διαφέρουμε. Στο τέλος της ώρας αλλάζουμε το όνομά μας, ώστε να αποδίδει τη **στάση ζωής** που υποστηρίζουμε.

3^η διδακτική ώρα

Έχοντας σαφή εικόνα για τα χαρακτηριστικά της δικής μας γοργόνας μέσα από τις προηγούμενες δραστηριότητες, την εμψυχώνουμε και της αναθέτουμε να γράψει **επιστολή** στον ποιητή Γ. Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης) επιδοκιμάζοντας ή αποδοκιμάζοντας την πρόταση ζωής που έμμεσα υποβάλλει. Αποθηκεύουμε την επιστολή σε ένα αρχείο pdf. Τα τελευταία δέκα λεπτά της ώρας χρησιμοποιώντας την εφαρμογή **Flipsnack** δημιουργούμε **ψηφιακό βιβλίο** με τίτλο «Γράμματα ξεχασμένα στον βυθό». Συνεργαζόμαστε με τις υπόλοιπες ομάδες για τη διαμόρφωση του εξώφυλλου, του φόντου, την επιλογή γραμματοσειράς. Ανεβάζουμε την επιστολή που συντάξαμε συνοδεύοντάς την με κάποια φωτογραφία, εφόσον το επιθυμούμε.

4^η διδακτική ώρα

☞ Παρουσιάζουμε τη **συζήτηση** στον βαθμό που αφορά τη συμμετοχή μας και σχολιάζουμε αν η επικοινωνία μας με αυτόν τον τρόπο συνέβαλε στο να εμβαθύνουμε στον συμβολισμό της δικής μας γοργόνας και να γνωρίσουμε τις άλλες γοργόνες στη συμβολική τους διάσταση. Αναφέρουμε το καινούριο όνομα που επιλέξαμε για τη γοργόνα μας και δικαιολογούμε την επιλογή μας.

📖 Διαβάζουμε την επιστολή της γοργόνας μας από το βιβλίο που συνδημιουργήσαμε με τις άλλες ομάδες. Καταθέτουμε τις σκέψεις μας για το αν η ένταξη του κειμένου μας σε ένα **ψηφιακό βιβλίο** επηρέασε με κάποιον τρόπο τη **συγγραφή** του.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

ΟΜΑΔΑ 3

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Σταθμός τρίτος→Γιώργος Σεφέρης

1^η διδακτική ώρα

📖 Πληκτρολογούμε στον φυλλομετρητή τις λέξεις «Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα». Μεταφερόμαστε στον νέο δικτυακό τόπο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό. Ακολουθούμε την πορεία: *Ανεμόσκαλα* → Συμφραστικοί πίνακες για μείζονες νεοέλληνες ποιητές. Από τον κατάλογο των ποιητών επιλέγουμε τον Γ. Σεφέρη. Στο πλαίσιο αναζήτησης πληκτρολογούμε τη λέξη «γοργόνα(ς)». Επιλέγουμε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης το ποίημα «Λεωφόρος Συγγρού, 1930». Διαβάζουμε το ποίημα, το αντιγράφουμε και το αποθηκεύουμε σε ένα αρχείο Word στον κοινό φάκελο.

📖 Στον ίδιο διαδικτυακό τόπο πηγαίνουμε στο **χρονολόγιο** του ποιητή και διαβάζουμε το πληροφοριακό υλικό για τη ζωή και το έργο του, παράλληλα με τη στήλη στην οποία αναγράφονται σημαντικοί σταθμοί της ιστορίας και της λογοτεχνίας. Εντοπίζουμε **πότε** ο ποιητής συνέθεσε το ποίημα και προσεκτικά μελετούμε το **λογοτεχνικό περιβάλλον**.

📖 Στον ιστότοπο της εφημερίδας *Το Βήμα* διαβάζουμε το κείμενο της Φωτεινής Μαργαρίτη «**Η ανακάλυψη της Συγγρού και η γενιά του '30**», για να μνηθούμε στη συνομιλία του Γ. Σεφέρη και του Γ. Θεοτοκά.

✂️ Ποιος είναι ο **συμβολισμός** της γοργόνας με το γαλάζιο κορμί; Γιατί ο ποιητής επέλεξε

→ να χρωματίσει το κορμί της σε αυτή την απόχρωση και όχι ενδεχομένως σε βαθύ μπλε;

→ να τοποθετήσει τη λέξη «γοργόνας» στην τελευταία στροφή ως **τελευταία** λέξη του ποιήματος; Στο αρχείο Word, στο οποίο αποθηκεύσαμε το ποίημα, **μετακινούμε** την τελευταία στροφή, ώστε να γίνει πρώτη. Σε ποιον βαθμό η αναδιάταξη των στροφών εξυπηρετεί τον **τρόπο νοηματοδότησης** του συμβόλου της γοργόνας;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

✂ Έχοντας πλέον άποψη για το περιεχόμενο του ποιήματος, επιλέγουμε στίχους του που υποστηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την ερμηνεία του και κατασκευάζουμε μια φανταστική **συνέντευξη** του Γ. Σεφέρη, στην οποία του ζητούμε να διευκρινίσει τα «σκοτεινά» σημεία του ποιήματος.

♣ Αναζητούμε τη γοργόνα-σχέδιο του Ι. Μόραλη στο διαδίκτυο (εναλλακτικά στην ιστοσελίδα του **ψηφιακού σχολείου**). Η γοργόνα αυτή κοσμεί το εξώφυλλο της συλλογής *Ποιήματα* του Γ. Σεφέρη (Ίκαρος). Η συγκεκριμένη γοργόνα με τη **διχαλωτή ουρά** θα μπορούσε να είναι η γαλάζια γοργόνα του Σεφέρη; Αν ναι, δικαιολογούμε την άποψή μας και αποθηκεύουμε την εικόνα, γιατί θα αποτελεί τη φωτογραφία του εικονικού προφίλ μας στο Facebook. Διαφορετικά, αναζητούμε κάποια κατάλληλη στο διαδίκτυο.

.....

.....

.....

2^η διδακτική ώρα

☞ Διαβάζουμε τα ποιήματα των άλλων ομάδων (εκτιμώμενος συνολικός χρόνος εφτά-οκτώ λεπτά). Στη συνέχεια, δημιουργούμε ένα εικονικό **προφίλ** στο Facebook. Η ταυτότητά μας είναι: «Η γοργόνα του Σεφέρη (λεωφόρος Συγγρού)». Ως **φωτογραφία** χρησιμοποιούμε την εικόνα που αποθηκεύσαμε σε προηγούμενη δραστηριότητα. Συμπληρώνουμε, εφόσον επιθυμούμε, τα άλλα πεδία σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της γοργόνας μας και τη φαντασία μας. Οι υπόλοιπες ομάδες-γοργόνες εμφανίζονται ως εξής:

Η γοργόνα του Ρίτσου (ομάδα 1)

Η γοργόνα του Ελύτη (ομάδα 2)

Η γοργόνα του Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης) (ομάδα 4)

Η γοργόνα του Καββαδία (ομάδα 5)

Συμμετέχουμε σε μια ομάδα επικοινωνίας στην οποία συμμετέχει ως ταχυδρόμος και ο εκπαιδευτικός. Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, υποδυόμενοι τη γοργόνα που μελετούμε ως ομάδα, επικοινωνούμε με τις άλλες γοργόνες. Παρουσιάζουμε τον **εαυτό** μας, μιλούμε για τον **κόσμο του ποιήματος** στον οποίο υπάρχουμε, προτείνουμε **στάση ζωής και αξίες** που υπερβαίνουν τα όρια του ποιήματος. Ενθαρρύνουμε τις άλλες γοργόνες να μιλήσουν για τον δικό τους κόσμο, διαπιστώνουμε σε ποιον βαθμό μοιάζουμε ή διαφέρουμε. Στο τέλος της ώρας αλλάζουμε το όνομά μας, ώστε να αποδίδει τη **στάση ζωής** που υποστηρίζουμε.

3^η διδακτική ώρα

✂ Έχοντας σαφή εικόνα για τα χαρακτηριστικά της δικής μας γοργόνας μέσα από τις προηγούμενες δραστηριότητες, την εμπνυχώνουμε και της αναθέτουμε να γράψει **επιστολή** στον ποιητή Ο. Ελύτη, επιδοκιμάζοντας ή αποδοκιμάζοντας την πρόταση ζωής που έμμεσα υποβάλλει. Αποθηκεύουμε την επιστολή σε ένα αρχείο pdf. Τα τελευταία δέκα λεπτά της ώρας χρησιμοποιώντας την εφαρμογή **Flipsnack** δημιουργούμε **ψηφιακό βιβλίο** με τίτλο «Γράμματα ξεχασμένα στον βυθό». Συνεργαζόμαστε με τις υπόλοιπες ομάδες για τη διαμόρφωση του εξώφυλλου, του φόντου, την επιλογή γραμματοσειράς. Ανεβάζουμε την επιστολή που συντάξαμε συνοδεύοντάς την με κάποια φωτογραφία, εφόσον το επιθυμούμε.

4^η διδακτική ώρα

🗨 Παρουσιάζουμε τη συζήτηση στον βαθμό που αφορά τη **συμμετοχή** μας και σχολιάζουμε αν η επικοινωνία μας με αυτόν τον τρόπο συνέβαλε στο να εμβαθύνουμε στον συμβολισμό της δικής μας γοργόνας και να γνωρίσουμε τις άλλες γοργόνες στη συμβολική τους διάσταση. Αναφέρουμε το καινούριο όνομα που επιλέξαμε για τη γοργόνα μας και δικαιολογούμε την επιλογή μας.

📖 Διαβάζουμε την επιστολή της γοργόνας μας από το βιβλίο που συνδημιουργήσαμε με τις άλλες ομάδες. Καταθέτουμε τις σκέψεις μας για το αν η ένταξη του κειμένου μας σε ένα **ψηφιακό βιβλίο** επηρέασε με κάποιον τρόπο τη **συγγραφή** του.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

ΟΜΑΔΑ 4

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Σταθμός τέταρτος→Γιώργος Σεφέρης

1^η διδακτική ώρα

📖 Πληκτρολογούμε στον φυλλομετρητή τις λέξεις «Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα». Μεταφερόμαστε στον νέο δικτυακό τόπο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό. Ακολουθούμε την πορεία: *Ανεμόσκαλα* → *Συμφραστικοί πίνακες για μείζονες νεοέλληνες ποιητές*. Από τον κατάλογο των ποιητών επιλέγουμε τον Γ. Σεφέρη. Στο πλαίσιο αναζήτησης πληκτρολογούμε τη λέξη «γοργόνα(ς)». Επιλέγουμε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης το ποίημα «*Ο Μαθιός Πασκάλης ανάμεσα στα τριαντάφυλλα*». Διαβάζουμε το ποίημα, το αντιγράφουμε και το αποθηκεύουμε σε ένα αρχείο Word στον κοινό φάκελο.

📖 Στον ίδιο δικτυακό τόπο πηγαίνουμε στο **χρονολόγιο** του ποιητή και περιηγούμαστε στο πληροφοριακό υλικό για τη **ζωή** και το **έργο** του παράλληλα με τη στήλη στην οποία αναγράφονται σημαντικοί σταθμοί της ιστορίας και της λογοτεχνίας. Εντοπίζουμε τη συλλογή *Ημερολόγιο καταστροφάτος*, *Α'* στην οποία ανήκει το ποίημα και μελετούμε το ιστορικό **περιβάλλον**.

📖 Διαβάζουμε στον διαδικτυακό τόπο του **ψηφιακού σχολείου** το περιστατικό που έτυχε στον Ν. Γκάτσο, όπως το καταγράφει ο Γ. Σεφέρης στο *Ημερολόγιο*, *Μέρες Δ*. Εντοπίζουμε εσωτερικές ενδείξεις της καταγραφής, που επιτρέπουν να αντιληφθούμε

τις **σκέψεις** και τα **συναίσθηματα** του ποιητή για την πορεία της Ελλάδας, το χρονικό διάστημα που βρισκόταν πρόξενος στην Κορυτσά.

Στο αρχείο που αποθηκεύσαμε στην τελευταία στροφή του ποιήματος χρωματίζουμε στις αποχρώσεις του γκρίζου τις λέξεις που υποβάλλουν μια εντύπωση συννεφιάς και με κίτρινο τις λέξεις που αποπνέουν ζωή. Ποιες **σκέψεις** προκαλεί η εποπτεία της χρωματισμένης στροφής για τη διάθεση του ποιητή και πώς καθοδηγεί τον αναγνώστη στην **πρόσληψη του συμβόλου** της γοργόνας;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ο ποιητής, φορώντας το προσωπίο του Μαθιού Πασκάλη, καπνίζει κοιτάζοντας σχεδόν αποκαρωμένος τα τριαντάφυλλα. Στη δεύτερη και τρίτη στροφή καπνίζοντας κατεβαίνει μια συνεχής κάθοδος, «συναντά» την Αντιγόνη, τη θεία της, την κόρη της Αντιγόνης. Στην τελευταία στροφή ο καπνός τού φέρνει «μια γεύση στοιχειωμένου караβιού» με μια γοργόνα σταυρωμένη. Λαμβάνοντας υπόψη την **ιστορικότητα** του ποιήματος αποκαλύπτουμε τα πρόσωπα και τις ιδέες πίσω από τα **σύμβολα**.

Αντιγόνη

.....

.....

Θεία της Αντιγόνης

.....

Κόρη της Αντιγόνης

.....
.....
.....

Γοργόνα

.....
.....
.....

Καπνός

.....
.....
.....

Καράβι

.....
.....
.....

Κάθοδος

.....
.....
.....

Σταύρωση

.....
.....
.....

Αναζητούμε στο διαδίκτυο την όψη μιας γοργόνας που προσεγγίζει τη μορφή της **σταυρωμένης γοργόνας** του καραβιού. Δικαιολογούμε γιατί επιλέγουμε αυτή την εικόνα. Την αποθηκεύουμε, γιατί θα αποτελεί την φωτογραφία του προφίλ μας στο Facebook.

.....
.....

2^η διδακτική ώρα

☞ Διαβάζουμε τα ποιήματα των άλλων ομάδων (εκτιμώμενος συνολικός χρόνος επτά-οκτώ λεπτά). Στη συνέχεια, δημιουργούμε ένα εικονικό **προφίλ** στο Facebook. Η ταυτότητά μας είναι: «Η γοργόνα του Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης)». Ως **φωτογραφία** χρησιμοποιούμε την εικόνα που αποθηκεύσαμε σε προηγούμενη δραστηριότητα. Συμπληρώνουμε, εφόσον επιθυμούμε, τα άλλα πεδία σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της γοργόνας μας και τη φαντασία μας. Οι υπόλοιπες ομάδες-γοργόνες εμφανίζονται ως εξής:

Η γοργόνα του Ρίτσου	(ομάδα 1)
Η γοργόνα του Ελύτη	(ομάδα 2)
Η γοργόνα του Σεφέρη (λεωφόρος Συγγρού)	(ομάδα 3)
Η γοργόνα του Καββαδία	(ομάδα 5)

Συμμετέχουμε σε μια ομάδα επικοινωνίας στην οποία συμμετέχει ως ταχυδρόμος και ο εκπαιδευτικός. Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, υποδυόμενοι τη γοργόνα που μελετούμε ως ομάδα, επικοινωνούμε με τις άλλες γοργόνες. Παρουσιάζουμε τον **εαυτό** μας, μιλούμε για τον **κόσμο του ποιήματος** στον οποίο υπάρχουμε, προτείνουμε **στάση ζωής και αξίες** που υπερβαίνουν τα όρια του ποιήματος. Ενθαρρύνουμε τις άλλες γοργόνες να μιλήσουν για τον δικό τους κόσμο, διαπιστώνουμε σε ποιον βαθμό μοιάζουμε ή διαφέρουμε. Στο τέλος της ώρας αλλάζουμε το όνομά μας, ώστε να αποδίδει τη **στάση ζωής** που υποστηρίζουμε.

3^η διδακτική ώρα

✂ Έχοντας σαφή εικόνα για τα χαρακτηριστικά της δικής μας γοργόνας μέσα από τις προηγούμενες δραστηριότητες, την εμπνυχώνουμε και της αναθέτουμε να γράψει **επιστολή** στον ποιητή Ν. Καββαδία, επιδοκιμάζοντας ή αποδοκιμάζοντας την πρόταση ζωής που έμμεσα υποβάλλει. Αποθηκεύουμε την επιστολή σε ένα αρχείο pdf. Τα τελευταία δέκα λεπτά της ώρας χρησιμοποιώντας την εφαρμογή **Flipsnack** δημιουργούμε **ψηφιακό βιβλίο** με τίτλο «Γράμματα ξεχασμένα στον βυθό». Συνεργαζόμαστε με τις υπόλοιπες ομάδες για τη διαμόρφωση του εξώφυλλου, του φόντου, την επιλογή γραμματοσειράς. Ανεβάζουμε την επιστολή που συντάξαμε συνοδεύοντάς την με κάποια φωτογραφία, εφόσον το επιθυμούμε.

4^η διδακτική ώρα

🗨 Παρουσιάζουμε τη συζήτηση στον βαθμό που αφορά τη **συμμετοχή** μας και σχολιάζουμε αν η επικοινωνία μας με αυτόν τον τρόπο συνέβαλε στο να εμβαθύνουμε στον **συμβολισμό** της δικής μας γοργόνας και να γνωρίσουμε τις άλλες γοργόνες στη συμβολική τους διάσταση. Αναφέρουμε το καινούριο όνομα που επιλέξαμε για τη γοργόνα μας και δικαιολογούμε την επιλογή μας.

📖 Διαβάζουμε την επιστολή της γοργόνας μας από το βιβλίο που συνδημιουργήσαμε με τις άλλες ομάδες. Καταθέτουμε τις σκέψεις μας για το αν η ένταξη του κειμένου μας σε ένα **ψηφιακό βιβλίο** επηρέασε με κάποιον τρόπο τη **συγγραφή** του.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

ΟΜΑΔΑ 5

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Σταθμός πέμπτος → Νίκος Καββαδίας

1^η διδακτική ώρα

📖 Στον ιστοχώρο [Νίκος Καββαδίας](#) εντοπίζουμε το ποίημα «Έχω μια πίπα» από τη συλλογή *Μαραμπού*. Αντιγράφουμε το ποίημα και το αποθηκεύουμε σε ένα αρχείο Word στον κοινό φάκελο.

📖 Στον διαδικτυακό τόπο του [Ε.ΚΕ.ΒΙ](#) ακολουθούμε την πορεία: *Προώθηση της ανάγνωσης* → *Αφιερώματα σε μεγάλους λογοτέχνες* → *Νίκος Καββαδίας* → *ιστότοπος [kavvadias.ekebi.gr](#)*. Περιηγούμαστε στο **χρονολόγιο** του ποιητή.

📖 Στον ιστότοπο [kavvadias.ekebi.gr](#) παρατηρούμε την εικόνα στην αρχική σελίδα. Παρακολουθούμε στη συνέχεια απόσπασμα από την εκπομπή «*Μηχανή του χρόνου*» (You Tube, 2:00-5:00). Για ποιους λόγους η γοργόνα είναι εμβληματική παρουσία στη **ζωή των ναυτικών**, όπως η ποίηση και η ζωή του Ν. Καββαδία επιβεβαιώνει;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

📖 Στην ιστοσελίδα της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* διαβάζουμε από το άρθρο της Έλσας Ανδριανού «*Θεατρικά στοιχεία στο Μαραμπού του Ν. Καββαδία*» τις τρεις

πρώτες και την ένατη παράγραφο, για να αξιοποιήσουμε το συγκεκριμένο υλικό στην επόμενη δραστηριότητα.

✂ Η σκαλισμένη ξύλινη γοργόνα αποκτά φωνή και «διαλέγεται» με τον ποιητή, **σχολιάζοντας** τόσο τα πραγματικά βιογραφικά στοιχεία της όσο και τις φαντασιακές καταστάσεις που πυροδοτεί. Επεξεργαζόμαστε τη δραστηριότητα στο αρχείο Word που αποθηκεύσαμε, με την **μορφή σχολίων**. Έχει αλλάξει η εικόνα της σχέσης ναυτικού και γοργόνας μετά την εισαγωγή σχολίων; Τι είναι τελικά η γοργόνα για τον ναυτικό και τι ο ναυτικός για τη γοργόνα; Πόσο **ισοβαρής** είναι η μεταξύ τους **σχέση**;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

♣ Αναζητούμε στο διαδίκτυο την όψη μιας γοργόνας που προσεγγίζει κατά τη γνώμη μας τη μορφή της **σκαλισμένης** πάνω στην πίπα **γοργόνας** του καραβιού. Αποθηκεύουμε την εικόνα, γιατί θα αποτελεί την φωτογραφία του προφίλ μας στο Facebook. Δικαιολογούμε γιατί την επιλέγουμε.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2^η διδακτική ώρα

📖 Διαβάζουμε τα ποιήματα των άλλων ομάδων (εκτιμώμενος συνολικός χρόνος εφτά-οκτώ λεπτά). Στη συνέχεια, δημιουργούμε ένα εικονικό **προφίλ** στο Facebook.

Η ταυτότητά μας είναι: «Η γοργόνα του Καββαδία». Ως **φωτογραφία** χρησιμοποιούμε την εικόνα που αποθηκεύσαμε σε προηγούμενη δραστηριότητα. Συμπληρώνουμε, εφόσον επιθυμούμε, τα άλλα πεδία σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της γοργόνας μας και τη φαντασία μας. Οι υπόλοιπες ομάδες-γοργόνες εμφανίζονται ως εξής:

Η γοργόνα του Ρίτσου	(ομάδα 1)
Η γοργόνα του Ελύτη	(ομάδα 2)
Η γοργόνα του Σεφέρη (λεωφόρος Συγγρού)	(ομάδα 3)
Η γοργόνα του Σεφέρη (Μαθιός Πασκάλης)	(ομάδα 4)

Συμμετέχουμε σε μια ομάδα επικοινωνίας στην οποία συμμετέχει ως ταχυδρόμος και ο εκπαιδευτικός. Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, υποδύμενοι τη γοργόνα που μελετούμε ως ομάδα εργασίας, επικοινωνούμε με τις άλλες γοργόνες. Παρουσιάζουμε τον **εαυτό** μας, μιλούμε για τον **κόσμο του ποιήματος** στον οποίο υπάρχουμε, προτείνουμε **στάση ζωής και αξίες** που υπερβαίνουν τα όρια του ποιήματος. Ενθαρρύνουμε τις άλλες γοργόνες να μιλήσουν για τον δικό τους κόσμο, διαπιστώνουμε σε ποιον βαθμό μοιάζουμε ή διαφέρουμε. Στο τέλος της ώρας αλλάζουμε το όνομά μας, ώστε να αποδίδει τη **στάση ζωής** που υποστηρίζουμε.

3^η διδακτική ώρα

✂Έχοντας σαφή εικόνα για τα χαρακτηριστικά της δικής μας γοργόνας μέσα από τις προηγούμενες δραστηριότητες, την εμψυχώνουμε και της αναθέτουμε να γράψει **επιστολή** στον ποιητή Γ. Ρίτσο επιδοκιμάζοντας ή αποδοκιμάζοντας την πρόταση ζωής που έμμεσα υποβάλλει. Αποθηκεύουμε την επιστολή σε ένα αρχείο pdf. Τα τελευταία δέκα λεπτά της ώρας χρησιμοποιώντας την εφαρμογή **Flipsnack** δημιουργούμε **ψηφιακό βιβλίο** με τίτλο «Γράμματα ξεχασμένα στον βυθό».

Συνεργαζόμαστε με τις υπόλοιπες ομάδες για τη διαμόρφωση του εξώφυλλου, του φόντου, την επιλογή γραμματοσειράς. Ανεβάζουμε την επιστολή που συντάξαμε συνοδεύοντάς την με κάποια φωτογραφία, εφόσον το επιθυμούμε.

4^η διδακτική ώρα

🗨️ Παρουσιάζουμε τη συζήτηση στον βαθμό που αφορά τη **συμμετοχή** μας και σχολιάζουμε αν η επικοινωνία μας με αυτόν τον τρόπο συνέβαλε στο να εμβαθύνουμε στον **συμβολισμό** της δικής μας γοργόνας και να γνωρίσουμε τις άλλες γοργόνες στη συμβολική τους διάσταση. Αναφέρουμε το καινούριο όνομα που επιλέξαμε για τη γοργόνα μας και δικαιολογούμε την επιλογή μας.

📖 Διαβάζουμε την επιστολή της γοργόνας μας από το βιβλίο που συνδημιουργήσαμε με τις άλλες ομάδες. Καταθέτουμε τις σκέψεις μας για το αν η ένταξη του κειμένου μας σε ένα **ψηφιακό βιβλίο** επηρέασε με κάποιον τρόπο τη **συγγραφή** του.

Γ' ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας (ατομικό και κοινό για όλους)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ

Άφιξη στον τελευταίο σταθμό

<http://www.neolaia.gr/2013/04/01/zeta-makripoulia-se-rolo-gorgonas/gorgona/>

<http://www.gothess.gr/discus/messhview/?Select=2&Article=870>

<http://www.elculture.gr/kids/i-mikri-gorgona-athens-462858>

<http://www.ethnos.gr/entheta.asp?catid=23523&subid=2&pubid=63661993>

<http://ikariaki.gr/i-gorgona-tou-ikari-vgeni-stin-ikaria/>

http://tsiolakis.blogspot.gr/2011_05_01_archive.html

✂ Αυτές είναι κάποιες από τις εκδοχές της γοργόνας στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Στην πρώτη εικόνα δημοφιλής ηθοποιός υποδύεται τη γοργόνα για τις ανάγκες κάποιας διαφήμισης, στη δεύτερη Βεροιώτες αγιογράφοι φιλοτεχνούν στο

ξύλο την «Ενάλιο Νύμφη», στην τρίτη το παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν διασκευάζεται σε θεατρική παράσταση με θέμα τις σχέσεις ανάμεσα σε πρόσωπα φύσει και θέσει διαφορετικά. Στην τέταρτη εικόνα η γοργόνα στο Κίνι της Σύρου σώζει ναυαγό, στην πέμπτη στο ακρομώλιο του Αγίου Κηρύκου συναντά τα φτερά του Ίκαρου, στην έκτη «υπηρετεί» την πολιτική επικαιρότητα. Με αφετηρία αυτές τις εικόνες συζητούμε για το (α) πώς το σύμβολο της γοργόνας καταφέρνει να επιβιώνει στον σύγχρονο ελληνικό κόσμο, (β) τι είδους συμβολισμούς φέρει και εξυπηρετεί, (γ) τι υποδηλώνει το πλούσιο «φορτίο» της για το πολιτισμικό και ιδεολογικό παρόν.

Δραστηριότητα για το σπίτι

✂ Κατασκευάζεις μια διαφήμιση χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα δημιουργίας ψηφιακής ταινίας (Movie Maker). Η διαφήμιση προορίζεται για τηλεοπτική προβολή και βασικό της μοτίβο αποτελεί η μορφή της γοργόνας. Επιλέγεις μόνος (-η) σου το αντικείμενο ή την υπηρεσία που αφορά η διαφήμιση (ενδεικτικά: καταναλωτικά αγαθά, υπηρεσίες τουρισμού) και αναζητάς τους κατάλληλους πόρους (εικόνα, ήχος) από το διαδίκτυο, για να αναδείξεις τον συμβολισμό της.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος e-Twinning, το οποίο προβλέπει τη συνεργασία μεταξύ σχολείων της Ευρώπης σε ένα θέμα κοινού ενδιαφέροντος. Καθώς για τη μορφή της γοργόνας έχουν πλεχτεί πολλοί μύθοι και από πολλούς πολιτισμούς, θα ήταν ενδιαφέρουσα η συνεργασία με εκπαιδευτικούς και μαθητές από την υπόλοιπη Ευρώπη για τη συγκέντρωση, παραγωγή και προβολή σχετικού υλικού.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του σεναρίου προϋποθέτει τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου, συνθήκη που δεν είναι πάντα εφικτή. Ενδεχομένως, οι μαθητές να αντιμετωπίσουν πρόβλημα χρόνου στην υλοποίηση των εργασιών τους την πρώτη ώρα της Β΄ φάσης. Για αυτόν τον λόγο ο εκπαιδευτικός είναι καλό να επισημάνει αυτή την πιθανότητα από την αρχή της διδακτικής ώρας στους μαθητές, ώστε να υλοποιούν χωρίς άσκοπη χρονοτριβή τις εργασίες τους. Επίσης, είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η συνεργασία τους στο Facebook είναι μέρος της μαθησιακής διαδικασίας και ως εκ τούτου πρέπει να δείξουν υπευθυνότητα στη διαχείριση του συγκεκριμένου μέσου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παντζαρέλας, Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelax_0.pdf [2/5/2013]

Παυλίδου, Μ. 2010. 4.2 Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού και χρήση των ιστολογίων (blogs): Ιδιαιτερότητες, ερευνητικές αναζητήσεις και αξιοποίηση στη γλωσσική διδασκαλία. *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*

στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, 242-253. Πάτρα: ΙΤΥΕ.

<http://blogs.sch.gr/stratilio/files/2014/07/tpe-eidiko-meros.pdf>